

న వ యు గ ము

(సాంఘిక నాటకము)

రచన :

“కవితా విశారద” “మధురకవి”

వన్నె కూటి బాలసుందరం

ప్రచురణ :

జాతీయ రచనామండలి,

వీరవల్లి.

1950

ప్రథమ ముద్రణము

1000 ప్రతులు,

ఏప్రిల్ 1950.

పట్టాభిరామా ప్రెస్,

ఏలూరు.

గ్రంథకర్త:
“కవితావిశారద, మధురకవి”
వన్నెకూటి బాలసుందరం

అభిప్రాయము

ఎ. జో సె ప్ గా రు

అఖిల భారత కానకసభా సభ్యులు (ఫిల్లీ)

శ్రీ వన్నెకూటి బాలసుందరంగారావు రచించిన “నవయుగ” మను
పాటకమును చదివి వినిపించిరి. ఇందలి ఘట్టములలో ప్రదర్శించిన కవితా
కాళల్యము ఎన్నడగినది. తద్యధోరణిలో యిమిడ్చిన భావములు పేదల
ప్రతినిధుల నొకసారి దుఃఖమునకులూగును. మరియొకతొరి పేదల పురోభి
వృద్ధిచూచి ముదమొప్పారచేయును. కులతత్త్వనిర్మూలన, యువకుల కార్య
సాధనయేకని రుజువుచేసినది. ఇందు చిత్రించిన పద్య, గద్య, కేయాదులు
జాతీయ భావపూరితమై, సాంఘికమార్పుల కాలవాలమై - గాఢజీ నూక్తుల
నుగడించుచు-సంఘ, జాతి, దేశ, నేపథకు బహుగా లోడ్చుడు గ్రంథరాజమై
యొప్పురుచున్నది. ఇట్టి సద్గ్రంథమును రచించి దేశనేపథకు లోడ్చుడిన
బాలసుందరంగారిని అభినందించుచున్నాను.

(Sd) ఎ. జో సె ప్ .

శ్రీ తల అభిప్రాయాలు

“నటకా వశంసః” సానం నరసింహరావుగారు.

ఆంధ్రనాట్య కళాపరిషత్ అధ్యక్షులు - తెనాలి

“నవయుగం” అనే యీ నాటకాన్ని ఆమూల్యంగా కవిగాలే వినిపించారు నాకు. వీరి నిరాడంబర జీవితోన్న తాళయాలు - వీరి నిమ్మ జాత్యోద్ధరణావసర సంస్కారము-సర్వాంతర వివాహ సామరస్య సిద్ధాంతము మొదలగు నవయుగ వన్నె వెలుగులన్నీ వీరి శ్రావ్య కవితార్పురీ తరంగా తళ తళలై ఆంధ్ర విజ్ఞాన సంస్కారక్షేత్రాన ప్రవహించిననాడు మన ఆంధ్రజాతి ఆదర్శ ఫలశ్శుభము కాగలదని నమ్ముతున్నాను.

నాబుదికి ఈ కవిరసజ్ఞుడు - సరసుడు - ఉదారుడు - త్యాగశీలుడు - నటుడు వీటన్నిటనీ మించిన మంచి నేర్పు - ఓర్పులు - గల దర్శకుడుగా తోస్తూన్నాడు. ఈయన సహకారమొందగలిగిన నటులు యీ నాటకమును ప్రదర్శించుటలో మంచికీర్తి నార్జించగలగని కూడా నమ్ముతున్నాను. మున్నగుండు యీ కవి తన ఉత్తమ రచనలచే దేశసేవచేసి - దేశభక్తులు పొందిన ముక్తిని పొందుగాత.

(Sd) సా నం

దైత్యులు జంపన చంద్రశేఖరరావుగారు, M. A. B. ED—మద్రాసు

“నవయుగం” విన్నాను. యదార్ధానికి యుగానికి ‘నవ’ ‘పురా’ అని లేకపోయిన కవులు ‘నవయుగం’ ‘పురాతనయుగం’ అని ప్రయోగిస్తూన్నారు కారణం - యుగం అనుదానిని కొంత కాలపరిమాణంగా చూచుకుంటే కాలాన్నిపట్టి కవికలం ప్రజాజీవనాన్ని చిత్రస్తూ ఉంటుంది, కాబట్టి యుగాని యుగానికి భేదం చూపేందుకు ‘నవ’ ‘పురా’ అని ఉపయోగిస్తున్నారు. అని అనుకుంటే వీరి ‘శీర్షిక’ ఉత్తమంగా ఉంది.

గాంధీయుగం ఈ యుగం; తద్భావ గ్రాహితౌ ఈ గ్రాధం - బాల
సుందరంగారి భావనైకాల్పం—సర్వమానవ సాభాత్వత్వం-సౌజన్యత్వం -
సౌమనస్తత్వం - ఇందు అంతర్వాహినిగా వ్యాఖ్యానింపబడ్డాయి - పాత్ర
పోషణ రసవత్తరంగా ఉంది. కులీను అనుకొన్నవారు నీచకులజాలుగా
కొందరిని ఆధుః పతితులను చేయడం - ధనికులు దరిగ్రుల నెత్తురోడ్చిపీల్చే
దౌష్ట్యం చక్కగా ప్రదర్శింపబడ్డాయి. అటువంటి దురభిప్రాయాలను-సంకు
చితి భావాలను - నిర్మూలించ ఈ కవి తన కలానికి పదుచుపెట్టు కొన్నాడు.

ఇట్టి సాంఘిక రచనలే దేశాన్ని ముందడుగు వేయిస్తాయే, ఇటువంటి
రచనలే ఈ కవినుండి నేగు కాంక్షిస్తున్నాను.

సర్వేజనాః న క్షిణో భః స్త

(Sd) జంపన

యల్. బుల్లయ్యగారు. B. A (Hons.)

డిస్ట్రిక్టు యెడ్యుకేషనల్ ఆఫీసరు కృష్ణా. (బందరు)

“నవయుగ” మను నాటకమును చదివితిని. దీని యందలి పద్యములు-
సంభాషణలు - సమయోచితముగా నుపయోగింప బడినవి. ఈ నాటకమందలి
కథ సంఘమును ఏకము చేయుటకు ప్రయత్నించుచున్నది. సంఘసేవద్వారా
దేశసేవ యెంతో జరుగును. ఇటువంటి నాటకములు మన సంఘమునకెంతయు
అవసరము. గ్రంథకర్తను నేను అభినందించుచున్నాను.

(Sd.) యల్. బుల్లయ్య

సా.కా. పేములుగారు. B. A.

డిస్ట్రిక్టు హరిజన వెల్ ఫేర్ ఆఫీసరు. పశ్చిమగోదావరి జిల్లా (ఏలూరు)
నవయుగం, ప్రస్తుత భారత జనానీకాన్ని అవరించయున్న బ్రహ్మాండ సమస్య
యగు జాత్యైక్యతకు ఎంతేని ఉపకరించే జాతీయ నాటకం. గ్రామములలోని
హరిజనుల దైవందిన జీవితము - వారికి సపర్యల వలన కలిగే యిక్కట్లులు -
కన్నులకు కట్టినట్లు చక్కగా స్ఫూర్తింప బడినవి. భారతదేశంలో ఒకేజాతి

“భారతజాతి” గా వుండాలని - హరిజనులలోని పలుకాఖా విభేదములు నశించాలని - హరిజన యువతీ యువకులు ఉన్నత విద్య సభ్యునించుట ఎంతేని ఆపశ్యకమనియు - విద్యావంతులు ఉద్యోగముల కొరకేగాక, సంఘసేవ చేయుట ఆత్యంత అవసరమనియు - ఈ నాటకంవ్వారా ఈ కవిగారు ప్రచు పరచినారు. సదవకాశములు వున్నయెడల హరిజను డిటెరులకే రంగము లోను తీసిపోడుని ఇందు వ్యక్తీకరింప బడినది ఈ నాటకము సంకలి సంభాషణలు - పద్యములు అన్నియు సమయోచితముగాను - శృంగు మధురముగాను రచింపబడినవి. గ్రంథకర్త “కవితావిశారద” “మధురకవి” బిరుదులొందిన కవియేగాక - హరిదాసు - నటుడు - గాయకుడు - దర్శకుడు కూడాను. వీరికిందుగల అనుభవమే వీరినీ గ్రంథమందలి పాత్రపోషణ - సంభాషణల ఘక్తి - పద్యలాలిత్యము - రంగ విభజనలయందు ప్రేక్షకుల హృదయా కర్షణకు అను వగురీతి నిట్లురచియింప జేసినది. ఈ కవియొకను యిట్టివేపెక్కు గ్రంథములు రచించి పాఠకులయొక్కయు - ప్రేక్షకుల యొక్కయు మన్ననలకు ప్రాతులగుదురు గాక.

(Sd) సాకా వేములు.

బండారు ప్రేమానందముగారు. B. A. B. ED.

డిప్యూటీ ఇన్ స్పెక్టర్, ఆఫ్ స్కూల్స్, కైకలూరురేంజి. శ్రీవన్నెకూటి బాలసుందర కవిగారి “సవయగ” మను నాటకమును అమాలా గ్రామముగ విన్నాను. కథావస్తువు ప్రస్తత భారతావనిలోని అన్ని వర్గాల వారిని ఆపరించి యున్న జాత్యైక్యత కవిగారి కలములో విహుత్తుజాతీయ భావాలు చిందులు ద్రొక్కుచున్నవి, “భారతకై స్త్రులలో జాతీయతలేదు” అను దుష్ప్రచారమును యీనాటకము పటాపంచలు చేయగలదు. రసవంతములగు ఘట్టములు - సన్నివేశములు - సంభాషణలు - యందుపెక్కులు గలవు. ఈయన కవిత్యము రసవంతముగాను - పాత్రపోషణ, పాత్రో చిత్ర్యాది లక్షణ లక్షితముగ ఉన్నయది. ఈయన కవి - గాయకుడు - నటుడు - దర్శకుడు -

ఇవన్నియు ఒక్కటిలో నుండుట మిక్కిలి అరుదు. గ్రామీణులకు అనుగుణ్యముగా జానపదుల జీవితమిందు చిత్రింపబడినప్పటికిని - సందర్భానుసారముగ దీర్ఘసమాన సహితముగ పద్యములు-వాక్యములు - గుప్పించి, కవిగారు తమ పాండితీ పటిమను వెల్లడించి యున్నారు. ఇట్టి రచనలు అనేకము లింకను వీరు వెలువరించి - ప్రజాసేవ - దేశసేవ - జాతిసేవ - చేయుచునని నాయాశ.

(ds) బండారు ప్రేమానందము.

బి. డి. యస్. విల్లియంసారు. B A. L. T.

డిప్యూటీ ఇన్ స్పెక్టర్ ఆఫ్ స్కూల్సు గన్నవరంజేజి. శ్రీ వన్నెకూటి బాలసుందరంగారు నాకు చిరపరిచితులు. ఈయన చిన్న నాటినుండియు ఉన్నత భావములతో - నూతనాభిలాషలతో - ఉప్పొంగుచు రచనలందు నటనాభి నయమునందు - దృఢత్వమునందు - సంగీతమునందు - మంచి సన్నివేశము కలవాడు. ఆర్థిక దుస్థితివల్ల ఈయన రచించిన పదిగ్రంథముల ఇంకను అచ్చు వేయ బడకుండుట మిక్కిలి శోచనీయుము. ఈయన రచించిన “నవయుగ” మను నాటకమును ఆ మూలాగ్రముగా విని యున్నాను. ఈ నాటకము మిక్కిలిమధుర మధురమైన కైలితోను - రసవంతములగు ఘట్టములు - సన్నివేశములు - సంభాషణలతోనిండి - విన్న పెద్దలకు - పాఠకులకు - ప్రతివారి కిని మనోరంజకము గలుగునట్లున్నది.

ప్రస్తుత క్లిష్ట పరిస్థితులలో దేశాభ్యుదయము కావలెనన్న - ముఖ్యముగా కావలసినది జాత్యైక్యత దీనికొంతవల్లనే మానవులందు - దేశములందు మిక్కిలి భేదాభిప్రాయములు - ద్వేషములు - కలుగుచున్నవి. హరిజనులలో కూడా వర్గ భేదములు - కుడి ఎడమలు - పాటింప బడుచున్నట్లు చూచుట మిక్కిలి విచారకరము. ఇట్టి కళంకమును పోగొట్టుటకును - భారత జాతీయ వికృతను పెంపొందించుటకును-ఆధునిక జాతీయభావములు వ్యాపింపచేయుట కును - మిక్కిలి ఉపయోగకరముగనున్న ఈ “నవయుగ” నాటకమును రచించిన బాలసుందరముగారిని అభినందించుచున్నాను. ఈ కవి యిట్టి

పెక్కు గ్రంథములు రచించి - పజానేప - జాతీయనేప - దేశనేప - చేయుదురని ఆశించుచున్నాను. (Sd) బి. డి. యస్. విల్లియం

గోవు శౌరీరెడ్డిగారు. B. A. L. L. B. హైకోర్టుచేటీలు

(A.G.) ఎడిటర్ భారతమిత్రము. (గుంటూరు)

“సవయుగ” మను నాటక మొక సాంఘిక నాటకము. ప్రస్తుత భారతావనియందు మహాత్తరమైన సేవలలో విది ప్రాముఖ్యతను జెందిన సేవ జాతీయ. సమైక్యతను పెంపొందించు ఇటీవంటి నాటకములద్వారా కుల మూఢత్వము వలన క్రుశ్చి నశించు జనాంగమునందు నవయుగమును దే గలుగు ఇటువంటి గ్రంథకర్తలు - నాయకులు - సంస్కర్తలు - మకాయందు బహుకొలది, ఆకొలది మందికున్న ఆర్థిక దిగ్బంధనమెందు అయినను అన్నిటిని త్రెంచుకొని తనయందుపొంగు ఉత్సాహమును అందరికను వగు భావలో - కమ్మని పదములతో - తియ్యనిభావాలతో - కల్లేఖించగలిగిన ఈ మధుర కవిగారు అందరి యాదరణకు అర్హులు. వీరురచించిన యీ గ్రంథమేగాక వీరి ప్రథమనాటకము బెజవాడ మేతాణుల వారసుమతించిన “జ్ఞానమందరి” నాటకమునుగూడ జూచి ఇట్టి వారి గ్రంథముల బోషింప - ప్రచురింప - మన సంఘమందు తగునిధి లేని కొంత కడుంగడు కోచనీయము, మనయందున్న శక్తులను మనమేగాన లేకున్నాము. ఈ గ్రంథ - కావ్య - రచనా శక్తులను సమీకరింప మార్గము లేదా? యను ధర్మకాంక్ష పాడముచున్నది ప్రథమమున గ్రంథపోషణయందు మన యాదరణముఖ్యము కాన సంఘరీత్యానేమి - గ్రంథపోషణరీత్యానేమి - జాతీయైక్యతారీత్యానేమి - కావ్యాభిరుచిరీత్యానేమి - ఈ “సవయుగ” నాటకము మన మెల్ల రచూదరించి - ప్రదర్శించి - ఫలింపజేయుట మనమెల్లర ప్రథమ విధియని నాభావము. గద్య - పద్య - రచనల విషయమైన పాఠకులకీ గ్రంథకర్త అపరిచితుడుకాడు. సకల రసములను సమిష్టిగా పోషించగలిగిన కవిగారి నాటకఫలితము మనసంఘపరివర్తనమేనని ఆధిలషించు చున్నాను,

(Sd) జి. యస్. రెడ్డి

గ్రంథ పోషకులు

బూసి. భక్తి నాదంగారు. చివగొల్లపాలెం.	...	రు 20_0_0
చలసాని శ్రీనివాసరావు చౌదరిగారు. వెంట్రిప్రగడ	...	20_0_0
మేరుగు సముద్రుడుగారు గుడివాడ	...	15_0_0
వానపాముల సంఘమువారు	...	
దాసరి. ఆబ్రహాము గారు.	...	10_0_0
గొంతుపులి. శరాబంధిరాజుగారు. గురజ	...	10_0_0
బుగ్గా. మనోహరము గారు. ఇస్త్ కరణం. పాలకొల్లు	...	10_0_0
జోనా ఓ జోసెఫ్ బ్రదర్స్. నర్సాపురం	...	10_0_0
సాకా. ఫేములుగారు D. L. O. పశ్చిమగోదావరిజిల్లా	...	10_0_0
నక్కా. చినవెంకయ్యగారు. ఏలూరు.	...	10_0_0
జి. చినకనకయ్య చౌదరిగారు. ఏలూరు.	...	10_0_0
మద్దాల. డేవిడ్ గారు గొలివేపల్లి.	...	10_0_0
కూచిపూడి వీరరాజు చౌదరిగారు వెంట్రిప్రగడ	...	10_0_0
హిం ఎలి. స్కూలుస్టాఫ్ శివపురం	...	5_0_0
శ్రీ వందనముగారు (పోమ్మమాస్టరు, వానపాముల	...	5_0_0
B. B. స్కూలు స్టాఫ్ వెంట్రిప్రగడ	...	5_0_0
యెద్దు ప్రకాశంగారు. పెదపాడు	...	5_0_0
దాసి. బ్యాప్టిస్టుగారు, బొమ్మినంపాడు	...	5_0_0
తుల్లి మెల్లి ప్రసాదరావు గారు ఏలూరు.	...	5_0_0
మేరుగు. నాగభూషణంగారు. ఏలూరు.	...	5_0_0
పెరుమాళ్లపల్లి. నోవహుగారు. చిరివాడ.	...	5_0_0
వి. సుబ్బరాజుగారు (Hd.) కరణం. పాలకొల్లు.	...	5_0_0
వి. యస్. డేవిడ్ గారు పాలకొల్లు.	...	5_0_0
వి. మనోహరము గారు నరసాపురము.	...	5_0_0

మిషన్ మిడిల్ స్కూల్ స్టాఫ్ సరకాపురము	...	5_0_0
బండ్లమూడి సత్యవేదముగారు. ఏలూరు.	...	5_0_0
యస్. జ్ఞానానందముగారు. D. C. గన్నవరము.	...	6_0_0
ఎ. ఫిలిఫ్ గారు. ఏలూరు.	...	5_0_0
టి. యస్. కృపాదాశంకార సబ్ మేజిస్ట్రేటు ఏలూరు	...	5_0_0
కోయ వెంకటేశ్వరరావుగారు. వీరవల్లి	...	5_0_0
పెండుర్తి తోమస్ గారు. ఏలూరు	...	5_0_0
బందా కనకలింగేశ్వరరావుగాలు. B. A. L. L. B ఏలూరు.	...	5_0_0
బి. భాస్కరరావుగారు. శ్రీనివాససినిమామేజేజరుగుడివాడ...	...	5_0_0
జి. జె. రామకృష్ణారావుగారు. గన్నవరం	...	5_0_0
జంకం భుజంగ రావుగారు. అమృతాలెం	...	5_0_0
కె. ప్రకాశ్ చిన్ గారు. D. C. గుడివాడ	...	5_0_0
B. G. స్కూలు స్టాఫ్ వెంట్రిప్రగడ	...	5_0_0
పాలపర్తి మార్కుగారు. పాలకొల్లు	...	4_0_0
డి. జె. ప్రసాదంగారు. ఏలూరు.	...	4_0_0
శ్రీ కృష్ణావతారంగారు. B. A. L. L. B ఏలూరు4	...	4_0_0
ఉచ్చుల దయాశాలిగారు. కొర్నిపాడు	...	3_0_0
డా గిడుగు వెంకటసీతాపతిగారు మద్రాసు	...	2_0_0
మారపనేని బాపసయ్యగారు. గుడివాడ	...	2_0_0
యార్లగడ్డ కుటుంబరావుగారు పెదపాడు	...	2_0_0
పాత బాలసుందరంగారు. పెదపాడు	...	2_0_0
పులవర్తి ఆశీర్వాదంగారు వెంట్రిప్రగడ	...	2_0_0
అప్పికట్ల మిషన్ గారు. వెంట్రిప్రగడ	...	2_0_0
కూచిభట్ల పరశురామశాస్త్రిగారు పుట్లచెరువు	...	2_0_0

ఒక్క మాట

పొరపాట్లు మానవసహజం కార్యసాధనలో తెలిసిన పొరపాట్లు కూడా కన్పించకపోడం మరింత సహజం సాంఘిక చిత్ర ప్రపంచరణలో ప్రథముండనగు నా యీ గ్రంథ రచనలో తెలిసి - తెలియక చేసిన నా పొరపాట్లను మన్నించ బుధులను అర్థిస్తున్నా.

ఇంకొక్క మాట

ఇందుమాచించిన కథగాని - పాత్రల పేర్లుగాని - యెవరికీ సంబంధించినవిగాక కేవలం కల్పితమేనని ఇందుమూలంగా వివరిస్తున్నా.

మరొక్క మాట

ఈ గ్రంథ ముద్రతానికి ధనసహాయం చేసిన కళాభిమానులకు - జాతిపురోగాములకు - మిత్రులకున్నా - శ్రమ కోర్చి నా యీ గ్రంథాన్ని పరిశీలించి అభిప్రాయాల నిచ్చిన శ్రోతలకున్నా - నా కృతజ్ఞతాభివందనాలర్పిస్తూ వారికి పరమేశ్వరు డస్తైశ్వర్యాయు రావోగ్య సంపదలతో పుత్ర పౌత్ర పారంపర్యంగా బ్రోచుగాత యని పరమేశ్వరుని ప్రార్థిస్తున్నా.

గ్రంథకర్త.

సూచన

ఈ నాటకాన్ని లిఖిత పూర్వకమైన నాయనుమతి లేనిదే యెవ్వరూ యేవిధంగానూ ప్రదర్శింపరాదు.

గ్రంథకర్త.

కృ తి స మ ర్పణ

ఉ. శ్రీ పరమేశ్వరుం డఖిలశ్రేణుముగోరియు మానవాకృతిన్
ఓషికతోడ యాతనల నోర్చుచు గూర్చుచు ముక్తిమార్గమున్
రూపముదాల్చుచున్ మమతరూఢియొనర్చెను యేసుసాధుడౌ
యాపరలోకనాథుని నాశ్రయ మిచ్చుత వందనార్చుకున్.

ఉ. దాసరి వంశపావనుడు దానసుశీలుడు శాంతి గాముడున్
మీసము వంచని ప్రతిభ మేటి పరాక్రమ విక్రముండునై
భాసిలు ప్రేమనందముకు భాగ్యసురాశిగజన్మ చెంది యీ
గాసిలు దీనమానవుల గావగ కంకణ ధారిన్ సఖా !
నీ సరి నీవె గాకొరుల నేరికి బోల్చుగ మాదుశక్యమే.

గీ. కీర్తిశేషాన మీతల్లి మూర్తియయ్యె
ఆర్తజనమెల్ల హా ! యన అంతరించె
తల్లి ! ఆశితావర కల్పవల్లి ! మాదు
అంజలిదె గొమ్మ ! మాయమ్మ ! అంజలిమ్మ !

సీ. అచట గంగాయమున అమృత ప్రవాహ
మీ హితవాక్కుధా వాహినిచట
అచట దేశపుకోట అఖిల హిమవత్సంక్తి
మీసృష్టి వ్రపకార మిచటపంక్తి
అచట తాజమహాలు ఆనంద మయశోభ
మీకార్య నిర్మాణ మిచటశోభ

లాలు ఖల్లావైన మేలురంగులజెండ
 ఇచట వ్యవసాయకూలీలజెండ
 అఖిల భారత ప్రతిభవై అవతరించ
 హరిజనుల కల్పతరువువై ఆదరించ
 దేశమాతకు చిరునవ్వు తేజరిల్లె
 వందనాన్మణి సద్వాణి వాద్రజేణి !

గీ. సన్నుతింపగ నాకిల సాధ్యమగునె ?
 అమరగాంధీకి నూలుపోగ సెడు మాడ్కి
 నవయుగంబను కృతిని నే సర్పణంబు
 జేతు గైకొను హరిజన జీవదాత !

న వ యు గ ము

[సాంఘిక నాటకము]

ఒకటో అంకం - మొదటిరంగము

(గంగయ్యగారి గృహపరిసర వుద్యానవనంలాంటి తోటలో పాతకాల నుండి వచ్చి ఆడుకుంటూ వున్నశాంత.)

శాంత:-పాట

సిరులొలికించిందోయ్ ! మా

తెలుగుతోటనేడు॥ సిరు॥

పరదాస్యపు సంకెళ్లు తెంచుకొని

పలురంగులతో - పసిడిమేనుతో॥ సిరు॥

గోదావరి కృష్ణ కావేరులు

రాధాకృష్ణుల నాట్యముసేయగ

మోదామృతములో మునుగుచు - తేలుచు

ఆడుచు పాడుచు హాయి హాయిగా॥ సిరు॥

సీ. శ్రీయుతంబౌ కంఠ శ్రేయంబుచే హాయి

హాయిగా గీతాల నాలపింప

కొమ్మకొమ్మకు దూకి రెమ్మరెమ్మకు పాకి

తుమ్మెద ఝుం ఝుమల్ నెమ్మళింప

సంధ్య కిరణాలతో వింధ్యగిరులందాగు

మందగిత సూర్యుని మహిమ బాగడ

పలురంగులీనుచు కులకు మాఁవి చిగురు
తఱుకు బెఱుకుల నెల్ల తస్కరింప

వేగ రావోయి కోయిలా! త్యాగశీల!
జాయిగా కుహు కుహు యని హాయిగొల్పు
పాడగారావె! ఒకపాట పఱిరాణి!
స్వాగతంబిదె కోయిల శారదాంబ!"

ప్రకాశం:— (తోటలోపనిచేస్తూ ఆకలివల్ల నీరసించినదేహంతో
శోషవల్ల మూర్ఛపోతాడు)

శాంత:— (ఆతురతతో ప్రవేశించి జలము తెచ్చి మూర్ఛ తేరించి
యేం ప్రకాశం! అలాపడిపోయావే ?

ప్రకాశం:— శాంతమ్మ తల్లీ! దణ్ణం...నన్నంటుకుని లెగిసి
నందుకు మీనాన్నగారు సూత్రే నిన్నుకూడా సంపెత్తారు,
దూరంగా వుండమ్మా!

శాంత:— పర్యాలేదులే చెప్పు! యెందుకలా పడిపోయావ్ ?
కాలుకు యెదురుదెబ్బ తగిలిందా ?

ప్రకాశం:— కాదమ్మా! ...కాలుకు యెదురుదెబ్బ కాదు,
కడుపుకు ఆకలిదెబ్బ...పాణానికి గేరుదెబ్బ...మాలయ్య
మూడు రోజుల్నుండి మంట జొరంతో మూలుగు
తుండాడు, పనికెల్లలేదని మీనాన బత్తెం నూకలు బిగ

బట్టాడు మాఅమ్మ - అయ్య - శెల్లిలు - యీ మూడు
రోజుల్నుండి గంజి తాగలేదు.

శాంత:- అవును... “అహింసో పరమోధర్మః” అని మాట
వదులకు మాత్రమంగారు. ఇలాగేనా అహింసా సిద్ధాంతాన్ని
అమలుజరిపి-మహాత్ముని ఆత్మకు శాంతిచేకూర్చేది ? ఇదే
నా హరిజనోద్ధరణ ? ఇట్లే నా ఆర్తరక్షణ ? ... పూజలు-
పునస్కారాలు-పుణ్యక్షేత్రాలు-పున్నామనరకాలు - అని
అమాయక ప్రజల్ని మోసగించిడానికేనా యీ పూజలన్నీ ?
ప్రత్యక్షమున పున్నా పరమాత్మ స్వరూపులైన యీ
అమాయక-అసహాయక - హరిజన ప్రజల్ని ఆడరించని
కసాయి హృదయుల కెందుకయ్యా హరిసేవ ? ఈ జాతి
కుల విభేదాలకూల గోగ్రాస ఈ మతోన్మాదాల మారణ
హోమస్లోమాడ్చి - మసిచేయని మానవసేవ - మాతృ
దేశారాధన - స్వాతంత్ర సాఖ్యము చేకూరుస్తుందా ?

సీ. జాతి మతభేదాల జపమునేయుటగాదె

భరతఖండము రెండు బ్రద్దలయ్యె

అంటు జాడ్యంబిట్టు లావహించుటగాదె

హిందూమతపు తాలిబాండునలిగె

పక్షద్యయంబను కక్ష బూనుటగాదె

గాసిజెందెను మన బోసుబాబు

“హరిజన బాలికే అధక్ష” యను గాంధీ
 కోర్కెకుల మనిగాదె కూలిపోయె
 మతమహ్మది యీవేశ మతివికలత
 భారతాంబకు స్వాతంత్ర్య భావనాత
 గాంధీతాతను జంపె నాగాడ్పెచపి
 జాతికుల మతద్వేషాల జంపొన్న
 లేదు స్వాతంత్ర్య సాఖ్యంబు లేశమైన ॥

అయ్యో ! ఆవేశంతో కర్తవ్యాన్ని మరచాను (లోనికి
 పడుగిడి అన్నంతవేళా తెచ్చి అన్నాన్ని ప్రకాశం చెంగులో
 మూటకడ్తుంది)

గగ్గయ్య:- (పవేశిస్తూ అదృశ్యాన్ని చూచి) ఆ ? ఆ ?
 అదేమిట ? ... ఓసి బడవామండ ! కొంపంతా వాడికి
 కట్టిపెట్తున్నావా ? (శాంతనుకొద్దూ) ఇలాంటి పని యింకెప్పు
 డైనా చేస్తావా ? ... చేస్తావా ? ? చెప్పు !! (శాంతను
 లోనికి పడద్రోసి...యేరా !!...మూలగాడిద కొడక !
 ఆనోటి పాలారని పిల్లకి కాటికేసి - ఇంట్లో సరుకులన్నీ
 కంట్లో కనుమాయచేస్తావా ? (మూటకట్టిన అన్నాన్ని
 చిన్నిపారవేసికొద్దూ) ఇంకనీజన్మలో నాగుమ్మంతొక్కావా ?
 డొక్కచింపి డోలుకట్టిస్తా జాగ్రత్త ! (వెళ్తాడు)

ప్రకాశం:- అమ్మా !...అమ్మా ! ... (మూలుగుతూలేచి)
 తన్నుల్లగిల్పా - అన్నమన్నా దక్కుద్దనుకున్నా ...

కొమ్మకొక మెతుకయ్యే తట్టుచిమ్మేశాడు. (చెదరిపోయిన
అన్నాన్ని ప్రోగుచేసుకుని మూటకట్టుకుని వెళ్తాడు)
(తెరపడుంది)

రెండవ రంగం

(గంగన్న-మంగన్న-రంగన్న-కబ్బడు-బిబ్బడు - మాణిక్యము-వనైరా
మాలలుగగ్గయ్యగారి పొలంలో తప్పుపనిచేస్తుంటారు? గగ్గయ్యగారియింటి
నాథులు చాచాసాహేబు చేయిస్తుంటాడు)

కూలీలు :- పాట

పొద్దోతుందోయ్ ! పడుసుకుట్టోడా !

యెద్దాలె తప్పుపతి మొదురు జూసెరా !

సద్ది బువ్వలు తాగి

కొద్ది సొంగలు లాగి

ఇద్దొద్దరె మూగి

బుద్ది బలముతో సాగి ॥

నాసక్కని బావ ! ఇంకొక్కమాటరా

నాపక్కనేజేరి నాతో-చెక్కిలింత లాడరారా !

తొణికి వెయ్యరా ! నాతో

గునుకు లెయ్యరా ! ॥పొద్దోతుందోయ్॥

చాచాసాహేబ్:-అరే ! గంగడ్ !! హానీకి హొస్తా హుండా
డ్ బే ! పనీ హుశార్మె శెయ్యిండ్వోయ్ !!

గంగన్న:- పొద్దాక బే! బే! అంటావ్ నోరుకుదురుగా రాదేం
టియ్యా!

దాదా:- అరే?... హేమ్మివోయ్!... మాకీ హ ల్యా టూ
మాటాసెప్తే ఘట్టే పట్టూ పడ్తావ్ ? హాస్కీ తోటీ ఘడ్డీ
కోడ్కా హాన్పించూకుంటావ్ నీకీ ఘడ్డీకీ పుట్టావరే?
మల్లీమాటాసేస్తే మాదర్నోద్!! హంటాడ్, మదర్ హంటే
హేమ్మో! చూత్ హంటే హేమ్మో! నీకీ క్యా మాలుంరే?

మంగన్న:- అయితే మాదర్నోదంటే తప్పమాటేనా సాయిబు
గారూ?

దాదా:- అరె పయ్యూ !!! థాస్కీ హింగ్ లీస్ వుర్దూమెకల్సీ
తిట్టూబే !

గంగన్న:- అట్టాజెప్పు! సదువులేని మాలముండాకొడుకులమని
యేగాడిదిపడితే ఆగాడిదే- యెడా-పెడా యెదన బాసల్లో
తిట్టేడుత్తాగుగామోలు. యెవుడికర్మమాడిదే లెగవియ్యా !
పడ్డోళ్ళం మాము శెడ్డోళ్ళమాతామంట.

దాదా:- హంటేన్వోయ్ గంగాడ్ ! హందర్కీ హన్నా పడే
ఖర్మం హొచ్చిందోయ్ మాకీ ... హంతా-ముందూ
మాకీ ముసల్మాన్ పేరూసెప్తే హడల్ హస్త్రంట్టీ ఆ జిన్నా
మాకీ హందర్కీదగ్గర టటూహేపించీ-భారత్ ఖండస్కీ-

భద్రలొట్టి-పాకిసానైరాజూ హయ్యూడ్. మాకీ హిందూ
స్థానై దివాన్ హయ్యూం.

గంగన్న:-అట్టయితే మీరేసిన వోటు మూలానే నన్నమాట
మన దేశం ముక్కలూ-శెక్కలూ - అయ్యిందన్నారు.

మంగన్న:- మా మాల మాదిగోళ్లే సదువులేని మొద్దలను
కుంటే మాకంటే బుద్ధిలేని యెదవ పనిశేశారే వియ్యా ?

గంగన్న:- పోనీ అయ్యిందేదో అయ్యిందని బుద్ధితెచ్చుకుని
మల్లి దేశాన్నంతటినీ కలిపెయ్య గూడదూ ?

దాదా:- ఆ ముస్లింలీగ్ థాన్కి హొప్పుకంటాదోయ్ ?
అఖండా భారత్ ధేశాన్కి రెండుచెక్కల్ పగ్లాఘూట్టి-
అఖల్ భారత్ పెజల్కి రెండు జాతుల్కి హిడాఘూట్టార్
పాకిసానై హిందూల్కి గ్రాబా - హిందుస్థాన్కి ముస
లూన్కి గ్రాబా. హందుల్కే గద్వోయ్ మాకీ ముస్లిం
పెద్దల్ హంతా హేర్పాటూనేనీ-జాతీయముస్లిం హయ్యా
పోతాహుండాగ్ ? ... మల్లి హెస్కట్రాద్రీ ! మీకీ మాకీ-
హంతా హన్నా దమ్ముల్ హయ్యాపోవాల.

గంగన్న:- అన్నదమ్ముల మాశేవోగానీ-ఒంట్లో దుమ్ములు
మాత్రం రాల్సియ్. అడుగో! వత్తుండాడు గగ్గయ్యగోరు.

దాదా:- భావే ! అరే భాయ్ ! మీకీ సలాం సెప్టా-
మాకీ ఖాసా సెయ్యన్కి హెల్లింది హని శెప్పువోయ్.
(వెళ్తాడు)

గగ్గయ్య:- (ప్రవేశించి) ఏవిరాళబ్బ! దిబ్బసంతాఅయ్యుందా!
కబ్బడు:- లేదుండి బాబయ్యగోరూ! ఇయ్యాలే యెట్టవు
దుండి!

గగ్గయ్య:- ఎందుకవుతుందిరా... మీ ఒంట్లో మబ్బాదిల్లేగాని
దిప్పపని వదలిపోదు.

దిబ్బడు:- పదారుగురు పనోళ్లెట్టినా అవనిపని ఒట్టారుగురి
కెట్టవుదుండి బాబుగోరూ?

గగ్గయ్య:- ఛా! మాలవెధవల్లార మాళీదున్నపోతుల్లాగ బలిసి
మల్లి మాట్లాడతారా? అవును పనిచెయ్యడ
మేమి తెలుస్తుంది? మాపితేశకే మా నెడుధాన్యం కొలి
పించుకోవడంమాత్రం తెలుస్తుంది. గాడ్డికొడుకుల్లార
ముప్పేటనికొవ్వి కొట్టుకాడుతున్నారా! జవాబుచెప్పే
టంతటి జబరదస్తీ నేర్పారుగా? ... కానివ్వండి. జలుబు
నీళ్లు వదిలిస్తా (మాణిక్యాన్నిచూచి విమోహితుడై బాలి
నభినయిస్తూ) మాణిక్కి! దానిగాడు పన్నోకిరాలేదే?

మాణిక్యం:- మూడురోజుల్నుండి మంట జొరం మండి
పోతుందిబాబూ! ఒచ్చేపాణం - పొయ్యేపాణం ఈ
మూడు పొద్దులూ బిడ్డలూ - మేమూ - గంజిలేక మల
మల మాడిపోతుండావ్. ముక్కునూకలైనా దోసిడ్డెట్టి
చ్చుండి! మాపెకాళం జీతంలో కట్టుకుందురుగాని.

గంగయ్య :- సరే ... సాయింత్ర మయ్యాక చావిడి
దగ్గరకు రా ! (వెళ్తాడు)

మాణిక్యం :- ఎల్లిక్కి ఎల్లకింతలు - పిల్లికి చెల్లగింతలు ...
సాయింత్రపేల సావిడిదగ్గరికి రావాలంటు. నీచుడు ...
కులంతక్కువైతే - గుణం కూడా తక్కువనుకున్నాడు
గామోలు.

రంగన్న :- ఒరే ! ఇసుమంటాల్ని - బోర్లగాపొడుకోబెట్టి -
బాలుమని అడిలే తట్టు - పాలుగుదిగెయ్యాలా !

మంగన్న :- ఊరుకోరా బాబూ ! ... గోల్లకి చెవులుంటియ్
యీ మాట అడికి తెలిసిందంటే - మనగొంతుకులో కట్టు
దిగేత్తాడు.

మాణిక్యం :- (తట్టమోస్తూ శోషవల్ల మూర్ఛిల్లుతుంది)

గంగన్న :- అరెరెరెరెరే ! మాణిక్కి పడిపోయిందిరా !
రాండ్రా !! రాండ్రా !!! ఒరే కబ్బా ! తాంబేటి కాయ
తో నీళ్లట్టుకురారా ! (అందరూ గుమికూడి మాణిక్యమును
మూర్ఛతేరిస్తారు)

మంగన్న :- పాపం ... మూడురోజుల్నుండి కూడులేదంటా !
ఒరే కబ్బా ! నువ్వు - దిబ్బడు దీన్నింటికెత్తుకుపోయి
పండబెట్టి రాండ్రా !

(1-A)

మాణిక్యం :- ఒద్దు బాబూ! ఒద్దు. ఇంటికల్లే బత్తెం నూక
లియ్యడు. జబ్బుగా వుండా మనిశిని ఇంకెన్నాలు జావలే
కుండా వుంచను ! యీ రేత్రైకైనా గెంజగాసియ్యకపోతే
నోటిపాలారని నాబిడ్డలు పాణాలిడిసిపెడతారు

గంగన్న :- ఇట్టుండామనిశిని యెట్టా తట్టమోతానే ? ...
ఇంటికిపో!! ఇత్తాడా ? బత్తెం గింజలిత్తాడు - లేకపోతే
మాగింజల్లోనే మినాయింది నీ బత్తెం సరిపెడ్డావ్. ఒరే !
దీన్నింటికెత్తుకెల్లండా !

మాణిక్యం :- మీ బిడ్డల్లోటికాడ గింజలు మాకిత్తారా? ఒద్దు!
ఆపాపము నేను కట్టుకోలేను. మాగతేవైనాసరే.

గంగన్న :- ఓలి పిచ్చుముండా! పేదోళ్ళకి పేదోళ్ళే ఆదారంగాని -
కలిగినోళ్ళకి కనికారముందంలే? ... పో! ... ఇంటికిపో! ...
గానగలోదే గంటిడు.

(కబ్బడు-దిబ్బడు-మాణిక్యాన్ని తీసుకెళ్తారు.) (తెరవాల్తుంది)

మూ డో ర ం గ ము

(పూరిగుడిసెలో కుక్కిమంచంపై వ్యాధితోమూల్గుతున్న దానయ్య-
క్రిందకూర్చుని వుపచర్యలు చేస్తున్న మాణిక్యం. ప్రక్కనే సోయలేకుండా
పడివున్న లత.)

మాణిక్యం :- పాట

జాలి యిదేనా ? ... ప్రభో!! ||జాలి||

యేల యీకోపము? ... దీనులపై - యీ - తాపము ||జాలి||

మాలోళ్ల మనియూ ? ప్రభో !... నీ
మనుసెల్ల మారెనా ?
కూలోళ్లపై నీకు లేదా కనికరము ?
పోదేల భేదము ? రాదేల నీదయ ?
లేదా ఆదరం ? బీదలమీద ||జాలి||

ప్రకాశం:—(ప్రవేశిస్తూ) అమ్మా !... అమ్మా ! ఇదిగోబువ్వ,
(మూటనిస్తాడు)

మాణిక్యం:—(మూటతీసుకుని విప్పుతూ) యెవురెట్టారు బాబూ
బువ్వ ?

ప్రకాశం:—శాంతమ్మ తల్లి పెట్టిందమ్మా !...

మాణిక్యం:—ఆళ్లనాన లేడూ ?

ప్రకాశం:—తరవాతొచ్చాడు... అమ్మా !... శాంతమ్మ ...
నాకు బువ్వెడతేనుం టే... సూసీ... సంపేశాడమ్మా !...
(తల్లిపై వాలి దుఃఖిస్తుంటాడు)

మాణిక్యం:—(దుఃఖపూరితంతో — కొడుకును బుజిగిస్తూ) నా
బంగారు తండ్రిగా !... ఊరుకో !... ఊరుకో నాయనా !
యేడవకు !... ..దయనేది ఆశితల్లి కడుపులోనుంచే లేదు.
జాలనేది అడిజీవితంలోనే, కనపడదు... బిడ్డల్ని కూడా
కన్నాడు. ఈ నోటి పాలారని నాబిడ్డని నెత్తురుకారే తట్టు
కొట్టాడా ? అడిచెయ్యిరిగిపోను. అడికళ్లు కాలిపోను. అడి...

ప్రకాశం:- (తల్లి నోరుమూసి) అమ్మా! ... తిట్టబాకే! ... ఆయనకి తెలిస్తే గుడిసికి నువ్వెడతాడు. ఊరుకో!

మాణిక్యం:- అవునుబాబూ! అంతకసాయోడే ఆడు. కడు పారా కనుకున్నాతల్లిని నేనే నిన్నా కసాయోడికి కాళ్ళు గట్టి అప్పగించాను... .. ఓయి నాతండ్రా!! నన్ను సంపుకు తీసుకుపో స్వామీ!! ఒకేపునిఆకలిబాద-నుకొకేపుని కొడుకు దెబ్బలబాద - ఇంకొకేపుని పెనివిటి జొరంబాద - తీరని ఆకలి - ఆరనికడుపుమంట - చిరిగిన బట్టలు - చింపిరి తలకట్టులు - తడికెల్లేని గుడిశెలు - తడి ఆరిపోయిన గొంతుకులు - ఇంటిచుట్టూ పెంటపోగులు - కంటిచుట్టూ నీటివాగులు - చిల్లులుబడ్డా మల్లచిప్పలు - చీకటిదేవత చిందులాటలు - ఒల్లెల్లాసారికలు - ఇల్లెల్లా సాలిగూళ్ళు - డొక్కలుమండుకుంటా - పక్కలు యెండుకుంటా - బతికి బాదలుపడేకంటే - సచ్చైనా సుకంగా వుండొచ్చు... ..

దానయ్య:- (మూలుగుతూ) యేమిటే?... సచ్చి... పోతా... నంటుండావూ?... ..

మాణిక్యం:- సచ్చిపోటంకాదు. అబ్బాయి బువ్వతెచ్చాడంటుండా... తెగు! కొండుముద్దలుతిందువుగాని. (అన్నం తినిపించబోవ బైటదీనాలాపన. నిర్ఘాంతపడి వింటూ వుంటుంది)

భిక్షకుడు : పాట :—

ఓ ! అన్నపూర్ణమాత ! రావా ?

అన్నము పెట్టించి పోవా ? ఓ॥

కన్నోళ్ళు లేనోణ్ణి మాతా !

కాళ్ళడ్డ బీదోణ్ణి దాతా !

ఎన్నాళ్ళకీ కూడులేక

ఎలుగైతిని చావురాక

పున్నాసు యిల్లులు యెల్లి

పుణ్యాన్ని పొందవా ! తల్లీ ! ఓ॥

(శోషవల్ల పడిపోతాడు)

మాణిక్యం :—అయ్యో ! పాపం ! ముసలోడు మూర్ఛపోయాడు. ముంతలో నీళ్లుతీసుకురాబాబూ ! (భిక్షకుని మూర్ఛ తీరిస్తుంది)

భిక్షకుడు :—దణ్ణంవమ్మా !!

మాణిక్యం :—యేంబాబూ ! పడిపోయావే ?

భిక్షకుడు :—భగ్గుయాసింగిలో తొలకరి చినుక్కలాల — చల్లని మాటలెన్నాళ్ళకీన్నాను తల్లీ. పోరాగాడిదీ ! —దున్నపోతు లాగుండావ్ — పాటడుకోలేవూ ? అని తిట్టోళ్ళేగాని — పట్టెడుమెతుకులేసి పాణాల్నిలిపిన పుణ్యాత్ములైక పోయారు. మూడుకాళ్ళముసలాణ్ణి — పైగా మూర్ఛ —

పాటడుకోడానికి పట్టుతప్పిపోయింది. యెనకా ముందూ యెవరూలేనోణ్ణి - యీగుక్కెడుపాణం యెప్పుడు గుట్టు క్కుమంటుందా అని యెదురునూతుండా - యీనానికి మీద దారకంబోసి నాలుగోరోజు తల్లీ !!

మాణిక్యం :- అయ్యో నాతండా ! మా యింట్లో అన్నముంది తిరిపిస్తానుండు ! బాబూ !... ఆ మల్లికార్జున పట్టుకురా ! (ముల్లలోని అన్నాన్ని తిరిపిస్తూవుంటుంది.)

భిక్షకుడు :- నా బంగారుతల్లీ ! ... కొడుకులు - కూతుళ్లు - సుకంఠ వర్దిల్లమ్మ... .. మీరు తిన్నారమ్మా ?

మాణిక్యం :- అయ్యో పిచ్చిబాబ ! యీ పూరి గుడిసెల్లో ఆళ్లుతినగా - ఇంకొకళ్ళికి పెట్టే అన్నముంటదా ? ... ఆకల్తో మా కడుపులు మోగు కట్టుకుపోయిందీ నవ్ తిన్నా యన ! తను !

భిక్షకుడు :- యేవంటుండావమ్మా ! ... జబ్బుగావుండా నీబర్తకి - ఆకల్తో నక నక లాడ్తా కళ్ళల్లో పూపిరెట్టుకున్నా నీబిడ్డలికీ - పెట్టకుండా వుండానాలుగుమెతుకులూ నాకు తినిపించావా ? అయ్యో ! నేనెంతపాపాత్ముణ్ణి ? అమ్మా ! నువు మానవురాలివికావు. దేవలోకంనుంచి దిగొచ్చిన దేవతామూర్తివి. (పాదాలంటుతూ) నీ బిడ్డల్లోటికాడ కూడు తినేశాను దుర్మార్గుణ్ణి నన్ను శపించిందీ తల్లీ !

మాణిక్యం:- ఒద్దునాయనా ! అలాఅనకు ఆ కల్లో వుండా బాద నాకూ తెలుసు గనుక ఆకల్లో బాదపడ్తుండా నిన్ను చూడలేక పోయాను, అంతే, మాకర్మ మేమాతుందో బాతుంది.

భీష్మకుడు :-అమ్మా !... మీ మొకాల్చాల్సేవు... పోతా.
(వెళ్తాడు).

స్వామిజీ :- (ప్రవేశిస్తూ) ఆహా ! ... యీ పేదలకున్నా బాదా ర్యన్లో పదోవం తెనా ధనికులకుంటే దేశమేనాడో స్వాతంత్ర సౌఖ్య మనుభవిస్తూ ప్రపంచరాజ్యోల్లో కీర్తివంతమై వుండేదిగదా ?

మాణిక్యం :- (స్వామిజీని ఆహ్వానిస్తూ) బాక్కెడు గెంజిలేక పొక్కిపోతుండాం, యీ దిక్కుమాలిన గుడిసిలో కుర్చీ పీటల్లేవు, ఆ కుక్కిమంచ మొక్కటే. కూసోండిబాబూ ! (భర్తను) ఇరుగో !... ఓయ్ ! !... నిన్నే !!!... యెవురో కాంగ్రీసు బాబుగోరొచ్చారు, లెగు ! దణ్ణం వెడుదుగాని !

స్వామిజీ :-

ఉ. చాకిరి చేసియున్ పగలు చావునుగానక రాత్రియంతయున్ లోకముమాని మూర్ఖులగు లోభులనేవలొనర్చు యీ ఘనుల్ యీకరుణాల వాలురను యీవిధి రాక్షసలీల సల్పు యీ భీకర కర్మశాధముల పీచమడంగదె కూలిరేనితో,

నీ కొడుకు అన్నం తెచ్చింది లగాయితు - ఇంతవరకు
 జరిగినదంతా చూస్తూనేవున్నా. ఇదిగో! నావద్దనూ కొద్ది
 గానేవుంది ఆహారం కొంచెం కొంచెంతిని ప్రాణాల్నిలుపు
 కోంకి! (కొట్టెలు పండ్లున్నాడు వాళ్ళుతింటూవుంటారు.)
 కాబోయే చక్రవర్తికి - రాబోయే యీతేదీని జన్మిస్తాడనగా
 యాభైమంది నర్సులు - రెండేభైలుడ్రస్సులు - వారి ప్రాణాల్ని
 లిపే యీ బాబులికి మానరక్షణకై నా చింకిపేలికల్లేవు ప్రాణ
 రక్షణకై నా పట్టెడు మెతుకుల్లేవు... కాలమహిమ.

సీ. మిడి మిడి యెండలో బడిమాడు నొకరుడు
 పార్కుమారుతములో కూర్చునొకడు
 రే బగల్ పాలములో రబస బొందేనొకడు
 పరువుపై పవళించు ప్రభునొకడు
 గుక్కెడు గంజికై డొక్క లార్చునొకడు
 పంచ భక్ష్యము లారగించు నొకడు
 చలిమంచు వరాల చచ్చిపోయే దొకడు
 కాశ్మీర శాలువల్ కప్పు నొకడు

గీ, తల్లి దండ్రులు తోడులున్ దారసుతులు
 యిల్లు ఒల్లెల గుల్లగా కొల్లగొట్టి
 ముక్కునూకలు పోయుదు రొక్కశేరు
 ధర్మపాలన కలుగదా? కార్మికునకు.

సీ. కాఫి హోటళ్ళకు కైపు జల్సాలకు
 లెక్కచేయరు పచ్చచెక్కులెన్నో
 కోర్టులంచాలకు కోతివేషాలకు
 లెక్కచేయరు పచ్చచెక్కులెన్నో
 సిలుకువస్త్రాలకు చిలిపి శస్త్రాలకు
 లెక్కచేయరు పచ్చచెక్కులెన్నో
 కార్ల శికార్లకు క్లబ్బు సర్దాలకు
 లెక్కచేయరు పచ్చచెక్కులెన్నో

కాని డొక్కలెండేడ్చుచు కార్మికునకు
 ఒక్క కాసైన యివ్వరు దక్కనీరు
 పచ్చిరక్తాన్ని వెచ్చించి తేచ్చిపోయి
 పిచ్చికుంచాల గొలుతురు తుచ్చులకట ॥

మూశీక్యం:— బాబూ! పాణాల్నిలబెట్టారు. యెన్నిజన్మాలెత్తి
 పూజించినా మీఋణం తీర్చుకోలేము.

స్వామీజీ:— అయ్యో! పిచ్చితల్లీ!... ఈఘోర రాక్షసఘోరల
 మధ్య ధ్వంసమైన మీదుర్బలదేహముకృతరాతక కఱకు
 మఱలమధ్యనలిగి నామమాత్రమై నిలబడిన మీశల్యసమూ
 హముదిశలం దయాకిరణ ప్రసారం బొనర్చు మీనేత్ర
 ద్వయతేజఃసాంకముపవిత్రజ్యోతియై వెలుగు ప్రేమహృద
 యముపట్టుతగ్గని ప్రజ్ఞప్రాభవము సడలని ప్రతిభబిగువు

తగ్గనిప్రేమ...బింకముజంకని దయ...అపర తేజస్సుతో వెలుగు
మిమ్మాదరించని వ్యక్తి...ప్రేమించనిజీవి...దయచూడని ప్రాణి
బ్రతికి యిండుటకన్న...చచ్చినమేలు ప్రతిప్రాణికి ప్రాణభిక్ష
పెట్టెడు మీ పవిత్ర పాదపద్మాలను ప్రభాత భేరి నినాదా
లతో పువ్వులం పూజించిన నాడే మాముణం తీరేది. మీ
ప్రతి రక్తాణువునూ పిండిన రసమగు చెమటను, ఒకమహా
తపాకమునచేర్చి యేడు పర్యాయములు కాచిన ఆయావిరి
స్వరూపమే యీబాష్టబాబులు భోంచెయ్యు భోజనస్వరూ
పము. మీరునిర్మించినదానిని మీకు తినిపించుటలో నన్ను
పూజించుటెందుకమ్మా?...అయ్యో! ఆవేదన్లోక ర్తవ్యాన్ని
మరిచాను. రోగికి ప్రస్తుతం ఇంజక్షన్స్తాను తర్వాత మందు
కొరకు అబ్బాయినిపంపు! (ఇంజక్షన్ చేస్తాడు)

దానయ్య:- స్వామీ!... పాపార్తుణ్ణి ... పాదాలు ... పట్టు
కుంటానిక్కూడా ... పనికిరాని ... కులం ... తక్కువోణ్ణి
కూటికి... లేని... కటికి... బీదోణ్ణి... డబ్బేవీ... యిచ్చు
కోలేను. ... బాబయ్యా!... తమురికి... యేంపని... వుందో
సెప్పండి!... మా యింటెలపాదీ... నచ్చిందాక ... రోజూక
పూట... శేసాత్తాం.

స్వామిజీ:- అక్కలేదునాయనా! డొక్కలంటుకుపోయినదిక్కు
మాలినవారగు మీతోవుచితంగా చాకిరిచేయించుకొనే

కుక్కజీవితం నాకక్కర్లేదు. అయినా మీరుచేయదగ్గా పనీలేదు.

దానయ్య:- అయితే... తమురెవరు ? ... యెక్కడుంటారు ?
యేంజేతారు. బాబూ ?

స్వామిజీ:- నాకథ చెప్పాలంటే పెద్దగాథ. తర్వాత వివరంగా చెప్పతాను-నేను వ్రతమవిద్య నభ్యసించాను. నావిద్య-
నాబుద్ధి - నాధనం - నాయశావనం - నా సర్వస్వమూ హరిజనసేవా కైంకర్యం చేయనెంచాను. నాకు భార్య బిడ్డలుగాని - బంధుమిత్రులుగాని-శూన్యం. దీనజన బాంధవులే నా బంధువులు. విశ్వకళ్యాణ పాత్రలే నా మిత్రులు- బక్కచిక్కి డొక్కలోడిన కార్మిక యోధులే - నాకన్న కొడుకులు. హరిజనోద్ధారకులే నాసోదరులు-సత్య అహింసలే నామూల సూత్రాలు. శాంతిసమరమే నా శస్త్రప్రయోగము శ్రీ శ్రీ శ్రీ మోహన్దాస్ కరంచంద్ గాంధీ మహాత్ముని హితార్థమే నాకర్మ పరిపక్వవిధానము- నా బోధనము-కళంకిత ప్రజాకోటికి ముక్తి సాధనము... ప్రస్తుతం ఒక్కముఖ్య విషయంమాత్రం వివరిస్తా. చదువు లేని కారణాన ఆరోగ్యవిధానం-ఆర్థిక నిదానం-భక్తి పాఠవశ్యం-శక్తిసామరస్యం-జీవన భృతి - పావనస్మృతి-విజ్ఞానం వికాసం-వెయ్యేల ? సర్వస్వం విద్యలేని కారణాన నిర్వీర్యమగును. నేటినుండే మీ బిడ్డలకి విద్యనేర్పించండి. అవసర

మైతే నేనే వీరిని వృత్తిర్లుల గావిస్తాను. పట్టంపంపి పట్టభద్రులయ్యేటట్లు ప్రయత్నిస్తాను.

మాణిక్యం:- ఆసాం పస్లో కెల్లకపోతే - ఒల్లుకుమలబాడిచి-యిల్లుకు నుప్పంటితాడు బాబూ !

స్వామిజీ:- ఆసాంపనికి అభ్యంతరన్నేకుండా అంతానేను సర్దుకుంటాను.

దానయ్య:- శి త్తంబాబయ్యా ! మీబిడ్డలే అనుకోండి.

(స్వామిజీ ప్రశాశ్ను - లతను తీసుకువెళ్ళా)

(పాటముందుపాడి - పిల్లలతో వెనుక పాడించుట)

పాట :-

శాంతి యిదే శుభకాంతియిదే

వింతపశువులను - వికృతరూపులను

పంఠముతో పరమామోహముతో

ప్రజ్ఞానిధులను చేసెడి విద్యయే || శాంతి ||

(వెళ్తారు - తేరవాల్తుంది)

న వ యు గ ము

[సాంఘిక నాటకము]

రెండో అంకం - మొదటిరంగం

(గంగయ్యగారి పుద్యాశపనంతో పాడుకుంటూ పనిచేస్తున్న ప్రకాశ్)

ప్రకాశం :- పాట.

విదేశాలలో విజ్ఞానములో
వేదవిధులలో - విశ్వశాంతిలో
మేధానిధులలో - మేటిఘనులలో || శాంతి ||
విద్యవిదేశ విశేషబంధువే
విద్యయె దాచిన కోట్లధనంబే
విద్యావిరోధి విషసర్పపువిధి || శాంతి ||

శాంత :- (ప్రవేశించి) ఆహా! యెంత మధురంగావుంది
ప్రకాశం నీ విద్యాప్రచారప్పాట? ఇంత కొద్దికాలన్లో
యెంత పెద్దగా మారిపోయావ్ ?

ప్రకాశం :- ప్రకాశంపాడే వికారప్పాటలికి శాంతాదేవిగారు
సంతోషించడన్లో వింతేముందిలెండి. మీదయవల్లనేగా
యీజయభేరి మోతలు ?

శాంత :- అవునుగానీ... ప్రకాశం! నీవు స్వామిజీవద్ద విద్యా
ప్రారంభంచేశావో - లేదో - మానాన్నగారు మహా

ప్రళయరుద్రుడులాగ మండిపడిపోతున్నారు. ఆమంటల తాకిడిలోనుండి నీవెలా మళ్లుకుంటావో.

ప్రకాశం :—యేమోతల్లీ ! కష్టాలకీ - రొప్పులకీ - నష్టాలకీ - నిష్టారాలకీ భరించి - కన్నతల్లిలాగ కడుపులో దాచుకుంటూన్నావు. నాకర్కమెలావుండో - అలా అవుతుంది.

శాంత :—మానాన్నగారొచ్చేవేలైంది. ఇవిగో డబ్బులు. వీటితో పుస్తకాలు కొనించుకో!... త్వరగావెళ్ళు !

ప్రకాశం :—అమ్మా !... యీసంగతి దొరగారికి తెలిసిందంటే యెముకుల్లో సున్నముండదు. నన్ను గురించి నిన్ను చంపేస్తారు. ఒద్దమ్మా ! ఒద్దు !

శాంత :— గీ. ధనము ధాన్యంబు ధ్యానంబు ఘనత ప్రాణ
స్థాన విజ్ఞాన సువిధాన మానపటిమ
విద్య లేక ని వన్ని నిర్వీర్య మగుట
విద్యకై బాధబొందుట వేడ్కగాదె.

గగ్గయ్య :— (ప్ర)వేళిస్తూ) యేవిటమ్మా ? ... పుషన్యాసాన్ని పూపిరితిరక్కుండా పూదేస్తున్నావా ? ... యేవిటా వేదాంతం ? కాస్తచెప్పు ? ... ఒళ్లువాచిన గంగానమ్మ - యిల్లెక్కి చిందు తొక్కిందట ... పో ! పోవేమే యింట్లోకి (ప్రకాశం వైపుచూస్తూ) యేవిటా) గడుగ్గామ్ గాడ్డి

కొడకా! యేవిటీ గొడవంతా! ఆ గుప్పిట్లో
గుట్టేవిటీ!

ప్రకాశం:-యేయేయేయేయే...లేలేలేలేదుండి!

గంగయ్య:-యేవీ లేమా?? గుడిసేటి కుక్కలకొడక!... ..
యేవీలేదని నాకు యెదురుచెప్తావా? (కొద్దుండగా
డబ్బులుపడిపోతయ్యే)

శాంత:- నాన్నా! నాన్నా!! కొట్టాద్దనాన్నా! పుస్తకాలు
కొనుక్కోమని నేనే యిచ్చాను. ఆ దిక్కుమాలాణ్ణి
కొట్టాద్దనాన్నా!

గంగయ్య:-యేవిటే!... .. ఓసిబడవా ముండా! కొంపంతా
యిలాదోచి పెద్దావుండి - ఆ దిక్కుమాలాణ్ణి కొట్టాద్ద
నాన్నా! అని చక్కట్లు దిద్దొచ్చావా? (కొద్దు) పో!
యింట్లోకి (లోనికి నెట్టి) యేవిరా మాలకాకీ! మాయ
మాటలెప్పి-మా అమ్మాయికి మసిబూసి మారేడిగాయం
జేసి-మాకొంపంతా యిలామారణం చేస్తావా? (కొద్దాడు)

ప్రకాశం:-దణ్ణంబాబో! ...దణ్ణం... బాబో!...దణ్ణం...
దణ్ణం...

గంగయ్య:-దణ్ణాలుపెట్టే దయజూపాల్సిన జాతేనా మీమాల
మాదిగజాతి? (కొద్దు) ఈమాలమాదిగ జాతుల్ని-కాళ్ళ
క్రిందవేసే-మట్టగించి - కండలు కండలుచీల్చి-కణకణ లాడే

నిప్పుల్లో మాడ్చి-మసిచేసి - కళాపానీశ్లో కలిపి-జల్లేస్తే
 పాపం తీరుతుందా? చావు ముండాకొడక! గ్రహచారం
 వాదిలిపోతుంది (స్మృతితప్పి పడిపోయెలాగుకాట్టి వెల్తాడు)
 దానయ్య:— (ప్రవేశిస్తూ) బాబుగోరుండీ! ... బత్తెం నూక
 లిప్పిచ్చుండి దొరా! బాగా నీకటడి పోయింది (కింద
 పడున్న ప్రకాశంనుచూచి) పెకాశవా!... అయ్యో!
 ఒల్లంతా నెత్తురు వరదలు—యేంబాబూ? యేమైంది?
 (లేవదీసి ఒడిలోకి చేర్చుకుని శరీరమంతా తడుముతూ)
 ఒల్లంతా యెక్కడ జూసినా మొక్కజొన్న కండ్లిలాగా
 కదుపులుగట్టినియ—నాబిడ్డని సంపుకుతిన్నాడే రాకాసి
 ముండాకొడుకు ఇంతకసాయి తనంగాకొట్టి సంపెయిటానికి
 మేమేంపాపంజేశాం? —పగులంతా పాటడి పెద్దామే -
 తగువాత్తే తలకాయొడ్డుతామే తెగ్గోసినా దొంగతనం
 జెయ్యమే - నిగ్గదీసినా అబద్దాలాడమే-పంటంతాగాదిల్లో
 బోసి కంటినిలో యింటికెళ్తామే-పరమాణ్ణాలు మేకి-పట్టెడు
 పాసిపోయినమెతుకులికి నోసుకోమే-శెమటూర్చిపండితామే
 చెప్పతో దన్నినా నేనిత్తామే - బండబూతుల్ని బవు
 మతులుకింద బావిత్తామే - తప్పుంటే నన్ను దన్న
 గూడదూ? నోటిపాలారని నా పసిపాపని - నెత్తురు వరద
 అయ్యేతట్టు నోటిమాట పోయేతట్టు - ఒల్లుకదుపులు గట్టే
 తట్టు - కళ్లుమూతలు పడేతట్టు - సోయరాకుండా - సొంపు

లేకుండా - మూలుగుడుట్టి - ముచ్చెవటలట్టి ముద్దాల
ముడుసుకు పోయేతట్టు జేళాడే - పచ్చినెత్తురు దానే
రాచ్చాసిపన్దేశాడే - దర్మంవే సచ్చిగోయిందా? దయా
దాచ్చిణ్ణాలు నసిచ్చి పోయినియ్యా? కనికారంలేదా? కన్న
కడుపుకాదా? ఇంతకటిసమా! ఇంత కావరమా! (ఆవేద
నతో కొడుకుని భుజంపై యెత్తుకుని)

గీ. ఆడవోళ్లని పిల్లల ఆవుగొడ్ల
అమ్మ! యని ఆవురుమని అడులుతున్న
కఱకు కత్తికి యెగరేసి నరికినారు
యెప్పుడోయని యేదాన చెప్పుతారు
యీడికంటెను యెంతోమెరుగాడుగాడె

(వెళ్ళాడు—తెరవాల్తుంది.)

రెండు రంగం.

(గగ్గయ్యగారు చావిడిహాలులో యేకాంతముగా పచారుచేస్తూ)

గగ్గయ్య:-మెడకాయమీద తలకాయండా ప్రతివాడు నాయ
కుడే. యే వ్రపన్నాసాన్ని యేడవలేకపోయినా - “కుల
తత్వాలు కూలిపోవాలి” అని ఆ రెండుముక్కలూ నేర్చు
కోవడం - గాంధీటోపీ - నెహ్రూగోటూ తగిలించుకోవ
డం - నేనూ ఒక ముండమోపినే అని బయల్దేరడం...

వియ్యాలలోగాని విరగడైపోదంట విషం... మొనగాళ్లు...
బయల్దేరారు... హేమా హేమీలంతా వెల్లికిల బడితే -
పులిస్తరాకు లొచ్చినాయ్ బోర్ల బడ్డానికి

సీ. రామానుజా శంకరాచార్య వరులెల్ల
తోకజాడించారు తోలుగప్పి

బుద్ధశివాజాది పూజ్య పవక్తలు
సోదిచెప్పియు పట్టె బోదిగట్టు
హరిజనులంటు దేవాయ ప్రవేశ
మంటు నాయకులెల్ల మంటగలిసె
కులుకు పలుకులతోడ పిలకనూపినగాంధి

హా! రామ! యని మొన్న ఆవ్రలించె
యెందరెందకొ యెంతెంతో యేడ్చి యెచ్చి
బింకముల జూపి పట్టి డొంకదారి
హైంద వాచారముల పరిహాస పటచ
కట్టు గలిగినదొ ! లేక బుట్టలేదొ ?

పిల్లిమద్దిలి గొట్టగ - పందికొక్కుబు కోలాటమెయ్యగ

అన్నట్లు

గీ. మాల మాదిగ కోతులు మంత్రులంట
వీరు హరిజనులంట శ్రీ గారులంట
మొదలు మావాళ్ల బుట్టలోమెదడు మెదడొ
కాక కొల్లేటి దాలవా గంజబెదడొ

చూస్తాను ... యీ మాల మాదిగల గర్వమెంత
 వరలో చూస్తాను. యీ గామానికి యేనాడు వెన్నుబద్ధ
 యెత్తారో ... ఇంతచాకిరి వీళ్లకిచెయ్యడం - ఇంతగంజి వాళ్లకి
 పొయ్యడం. యెప్పుడైనా మాలమాదిగలు బయటికి బయ
 ద్దేరాలొస్తే - అడుగులు చెరపడానికి నడుముకు తాటకు -
 పుష్పివేయడానికి చంకలోకుమ్మరి ముంత ... రామరామ!
 యీ కాలానికేంకడగండ్లోచ్చినయ్యో - కాఫీహోటల్లో వాడు
 కాండ్లించి పూసినా - వీడుకళ్లకద్దుకుని మింగేయాల్సిందేనంట
 మెదిల్తే శాసనమంటకదిల్తే కాంగ్రేసంట-కాదంటే కమ్యూ
 నిష్టు - లేదంటే తేబరువార్టీ - పేచీవస్తే - ఫెడరేషన్, పెన
 రట్లూవాళ్లే - శెక్కరకడ్డీలూవాళ్లే - సినిమా యాక్టర్లూవాళ్లే
 చెక్కింగ్ కలెక్టర్లూవాళ్లే - కచ్చెరీల్లోనూ వాళ్లే - తెచ్చర
 ర్లూవాళ్లే - పెళ్లిలోవాళ్లు - పేరంటనో వాళ్లు - ఇంటిలో
 వాళ్లు - మంటిలో వాళ్లు - రచ్చలోవాళ్లు రైలోవాళ్లు -
 రోగన్లోవాళ్లు - భోగన్లోవాళ్లు - చాపులోవాళ్లు - శ్రాధన్లో
 వాళ్లు - వాళ్లు - వాళ్లు - వాళ్లు - యీ వాళ్లుకు విషపుగాల్తే
 నాసుళ్లు జుట్టడనేదు ... ఇంతకీ ఈ కాంగ్రేసోళ్ల మూలంగా
 సంత బజారైపోయింది సనాతనధర్మమంతాను ముందు
 వీళ్ల భరతంపడితేగాని - వాళ్లు వరతుకు లొంగి రారు ...
 ... ఆ! ... వాళ్లు వేళ్లతోనే వాళ్లకళ్లు పొడిపించాలి ...
 ఒరే! దాదా!!... దాదా!!! ... ఆరిపాడుముండాకొడక

పిలిస్తే పటక వేరా ? ... రామరామ ! వీడితో చావాచ్చి
పడిందే ... ఒరే ! ... దాదా !!

దాదా :— (ప్రవేశిస్తూ) ఆఁ ! ఆఁ ! ... సలాంహండీ !

గంగయ్య :— సలాం గాదు — నీ శార్థం — చిలిపివెధవ —
పిలిచినప్పుడు పరుగెత్తుకురాని నీ సలాం చంకనాకనంట్రా ?

దాదా :— సలాం సంకానాకే ధాన్కి — నాల్కి హెడ్డా
హుందండీ !

గంగయ్య :— నీ మొఖన్లోవుంది. చాదస్తపు ముండాకొడక
చాదస్తపు ముండాకొడకని. చెప్పినపని చేసేడవడన్లేదు ...
త్వరగావెళ్ళి కబ్బణ్ణి — దిబ్బణ్ణి — పిలుచుకురా !

దాదా :— మాబాబూఖం లే మా హమ్మా ముందూసన్లే మాకీ
ముండాఖొడ్కు హెట్టా హయ్యం హండీ ? ?

గంగయ్య :— ఆరి కంఠ్రీగాడిదా — చెప్పినపని చెయ్యరాముందు
ఇదిగో ! ఆగవళ్ళ చలమాయకి యీడబ్బిచ్చి నేనిమ్మన్నా
నని నాలుగు సారాబుడ్లు తీసుకురా !

దాదా :— దుకాణాల్ హెత్తే హేశార్ ఘుదండీ ?

గంగయ్య :— వాల్లేదో వంటదో — మంటదో — తంటాలు పడు
తున్నారే వెళ్ళరా ! — నేనిమ్మన్నానని చెప్పు ! —
జాగ్రత్తగా తీసుకురా ! యెవడైనా కాంక్రేసోడు

చూచాడంటే - ఖైదుకు పంపేవరకూ విడిచిపెట్టడు
జగత్త ! — దాన్లోకి సంజుల్ఫూ — మరిచిపోయేవ
దాదా:— (డబ్బుతీసుకుని నిష్క్రమిస్తాడు)
గగ్గయ్య:— సారాబుడ్లతోగాని చక్క-బడదు వ్యవహారం
సారాయంటే సామాన్యమా ?

సీ. లోభివాడొక డ్రాము లోపలబోసిన
దాన కర్ణుడుకూడ దధరిలు
కుంకివానికొక్క గుక్కెడు త్రాగించ
గామపైకు నీకి కాలుదువ్వు
పిటికివానికి కాస్త నలుకుయెక్కించిన
నలుకులాటకు ముందుకులుకుచుండు
కొజ్జవానికి కాస్త బాజబోబోసిన
పెండ్లాడ పరుగెత్తు పిల్లకొఱకు

కవులు గాయకులు యాకర్లు కలకర్లు
అర్చకులు హారతీయులు హళికులును
జూదరులు జార చోరులు జులుముగాళ్లు
కాస్తసేనింప కడుగైన కదపలేరు
అట్టిలోకైక స్వర్గమా అమృతమును
హతముసేయగ కాంగ్రేసు అబ్బతరమె
అడుగో వస్తూనే వున్నాడు దాదా

దాదా:- (ప్రవేశించి) హిద్రోనండి సర్కూ

గగ్గయ్య:- వాళ్లేరా ?

దాదా:- హిద్రో! హూస్తా హుండార్గదండి !

గగ్గయ్య:- పస్తున్నారూ !!... బలే అసాధ్యుడివిరానువ్వు !

దాదా:- ఆ! ... హేమ్మి హనుకున్నార్ మరీ ?... ముస

ల్యానీ దెబ్బాహంటే పాకిస్థాన్ మె అబ్బా ! అనాల

గగ్గయ్య - యేడ్వావ్ ! వెధవసోదీ నువ్వును — సరేగాని—

యీసరుకంతా వాళ్లకి సంపూర్ణంగా యెక్కించి - ఛాన్సు

దొరికి నప్పుడు గేన్ కొడుతుండు !

కబ్బుకు:- దిబ్బుకు:- (ప్రవేశించి) దణ్ణాలుండి దొరా !

గగ్గయ్య:- యేఁ విరా కబ్బా ! — దిబ్బుకు బొత్తిగా మబ్బు

గమ్మినట్టున్నాడే !

దిబ్బుకు:- లేదుండి బాబయ్యా ! కల్లుకొట్లు కళ్లక్కనబడ

కుండా చేశారుగా కాం గేస్టోలు

గగ్గయ్య:- అప్పుడప్పుడు యేడ్వేవెధవాయలూ మాదగ్గరికొచ్చి

మిడకూడదూ ?

కబ్బుకు:- శిత్తం బాబయ్యా ! అడిగితే మూతిమీద తంతా

రని జడిశాం - అంతే.

గగ్గయ్య:- నమ్మకంగావుండే గాడుదువైతే —

దిబ్బుకు:- నమ్మకంగా కేందొరా ! తమురు శెప్పించానికి తలా

డైయ్ మా !

గంగయ్య:- సరేగాని — ముందా సారాయి త్రాగేడవండి !
(వెళ్తాడు.)

దాదా:- (సారాబుడ్లు వాళ్లకందించి) అరే కబడ్ ! మీకీ
హద్దుల మసాలా ఖుర్మాలో మఖాంనేసీ - పూవ్
డేక్షాకో పక్కాయేసీ - హల్వామేసీ-హంజూరాభార్కీ-
బీసీ కాల్సీ - ఘుడాక్ పీసీ - ఘుమ్మైపోయిందిబే !
(నిష్క్రమిస్తాడు)

దిబ్బడు:- అబ్బ ! — నుప్పంటిసారారా బామ్మది !

కబ్బడు:- నుప్పంటి సారాయేంటా ? సలిముండ ! దానప్పంటి
సారాయై తేనూ.

పాట:-

నుప్పలాంటిసారాతాగి - గొప్పకవురు సెప్పుతుంటే-
కొప్పులో పువ్వెగిరింది - పప్పులో కాలుపడింది-
అప్పన్నా తన్నామన్నా - డప్పడబ్బు నేసిందిరన్నా!!

దిబ్బడు :-అరే !...మారంటుసారాతాగి - మసాలాసీకులాగి-
వేరంటం పరిగెత్తింది. పైటిసెంగు జాడిచ్చింది - మేరే -
మాలాబులాలా - సూరున్నయ్యనురో ! ॥మేరే॥

కబ్బడు :-ఒరే ! బావా ! సూరున్న సరికెత్తా నుండ్రా !

దిబ్బడు :-ఒరే ! సడ్డుగుడా ! సూరున్నరికేత్తే- శీకటేసిపో
దండ్రా ?

కబ్బడు :—ఒరే ! నేను శెప్పతినమంటే — శెప్పతింటావా ?
ది లేదా ?

బ్బడు ;—నువ్వు శెప్పతింటారా

కబ్బడు :—నాను శూరుణ్ణురికెత్తా నన్నాను...అంటే.

దిబ్బడు :—నాను శీకటేసేది అన్నాను...అంటే.

కబ్బడు :—సీకటేసేది — బోకులేసేది నరికేత్తానంటే—నరికేత్తా.
అంటే. (సూర్యుని నరికేవుద్దేశంతో నరుకబోయి వెల్లికిల
బడతాడు.)

దిబ్బడు :—(తూలుతూ కబ్బని లేవదీసి తూలుతున్నా కబ్బని
చూచి వెకిలినవ్వు నవ్వుతుంటాడు. దిబ్బనిచూచి కబ్బడూ
మొదలెట్టాడు నవ్వు)

గగ్గయ్య :—(పవేశించి) ఒరే !!

కబ్బడు :—శిత్తం బాబయ్యా ! శిత్తం — మాబలేసారాపో
యిచ్చారుదారా !

దిబ్బడు :—బలేసారాయేంక్రాడేవియ్యా ! దాని బావియ్య
సారాపోయిత్తాడా ! దొరగోరు.

గగ్గయ్య :—నేను చెప్పినట్లు చేశారంటే — మీకెప్పుడూ
లోటుండదు.

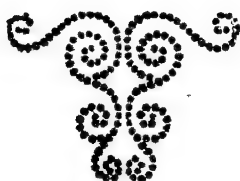
కబ్బడు :—ఓ !!—తమురేదిశెప్పితే అది దంచేత్తాం. తమురు
తన్నమన్నోణ్ణి తంతాం — తమురు సంపమన్నోణ్ణి
సంపుతాం.

దిబ్బడు :—అం తేనుండి అంతేనుండి !

గంగయ్య :—ఈ డబ్బు తీసుకుని జోరుగా బల్నాచేసుకోండి !
లేనప్పుడు నన్నడుగుతూండండి !

కబ్బడు : దిబ్బడు :—శి త్తం శి త్తం (డబ్బుతీసుకుని)దండాలారా!
(వెళ్తారు)

గంగయ్య :— ఈ గంగయ్యగారి కంసపాత్రముందు గారడీ
వేమాలు పనికొస్తాయనుకున్నారు గాబోలు : ఇంకచూపిస్తా
మన తడాకా (నిష్క్రమిస్తాడు - అవనికబారుతుంది)

న వ యు గ ము

[సాంఘిక నాటకము]

మూడో అంకం - మొదటిరంగం

(మాణిక్యం తనగుడిని వెలుపల గృహకృత్యాలు చేసుకుంటూంటుంది)

గంగయ్య:- (ప్రవేశించి) మాణిక్కి! ఏడింకా యింటికిరా లేదేంటి ?

మాణిక్యం:- ఇంకారా లేదుండి బాబుగారూ !

గంగయ్య:- నీ పిల్లల్ని పట్నం పంపుతున్నారటగా చదువుకి !

మాణిక్యం:- ఆ స్వాగారి పున్నెనా అంత సదువు మొదలెట్టారుగా బాబూ... ఆరే సంపుతా మంటుండారు అడుక్కునో పుడుక్కునో-నాలుగచ్చరాలు శెప్పిద్దామనుంది దేవుడెట్టారచ్చిత్రాడో తెలవదు.

గంగయ్య:- వాళ్లనీ-వీళ్లనీ-దేవిరించకపోతే నన్నడగ్గావదూ ?

నీ బిడ్డలకి యెంత ఖర్చైనా నేను చదివించకపోయానా ?

మాణిక్యం:- గెంజిలోకి వుప్పుగల్లెట్టలేని సావుకాని-సంతలోకిరా సరుకంతా దారబోతూ నన్నట్టు-పొద్దాక పాటడిచ్చుకుని బొక్కెడు గెంజిదాగటానికి దోసిడు ముక్కునూక లియ్యలేక కళ్లంట నీళ్లు యిళ్లంట గారుతారే ? వూరికినె నా బిడ్డల్ని సదివిత్రారా బాబూ !?

గగ్గయ్య:- నీబిడ్డల్ని చదివించడవేగాదు. నీకు రకరకాలబుట్ట
చేతుల జాకీట్లు-కంచి-బెనారస్-యానాంచైనా-జపాన్-
సిల్కు-లేగాక వాయిల్సు-గ్లాస్కో-మోడరన్ చీరెలు.
త్రిబుల్సు బుట్టలోలకులు-చంద్రమారు-సబీదామోడల్
సుబ్బులక్ష్మి వెరైటీ చైన్స్-కస్టమ్ డేవి - కాంచనమాల-
అంజలీ దేవి-కాలేజీగరల్స్ వేసుకునే నానా డిజైన్లు
గాజులు కేసర్లు-బేసర్లు-మాసర్లు-ఓహో!! ఒక టేబిటీ!
నీయిష్టం. నీవు సరే అన్నావా యెనిమిదో నాటికి సిసీమా
కంపెనీ ఓపెన్ చేసి-నీ యారోయిన్ పాత్రతో ఫిలిం
ఎటర్ చేయించి-కంపెనీలు -డైరెక్టర్లు - ప్రొడ్యూసర్లు-
యాక్టర్లు-ఫేక్టర్లు నీకాల్లముందు కవాతు త్రొక్కేలాగ
చేస్తా.

మాణిక్యం:- మీ వుద్దేశమిదా బాబూ?... అయితే యిందుకు
మాత్రం అంటులేదు గామోలు దొర్లకి?

గగ్గయ్య:- ఒకప్పుడు మాత్రం నాకంటుందేవిటే మాణిక్యం?
యేదో లోకనాటకాని కలావుంటానుగాని... .. (పట్టుకో
బోతాడు)

మాణిక్యం:- (చెంప అదిరేలాగ కొడుంది)

గగ్గయ్య:- ఏమిటా మంకుతనం?

మాణిక్యం:- మారంగావుండు! - నీచుడ! యిందుకు అంటూ-
సంటూగాని - ఒట్టూ - వరసాగాని - పాపం-పుణ్యంగాని

తేకుంటే నీకు వెళ్ళాం సచ్చింది. నీళ్ళెల్లలికి మొగుడు
సచ్చాడు. ఆమినితీసుకొచ్చి వుంచుకోరాదా! పాపార్తుడా
కులంతక్కువై తే గుణం కూడా తక్కువను కున్నావా?

గగ్గయ్య:- ఓహోహోహోహోహోహో!!!— అత్తె— నీవు
..సీతవా? సావిత్రీవా? అనసూయవా? అహల్యవా? దమ
యంతివా? తేకద్రాపదివా? ఆవేమాలన్నీకట్టిపెట్ట! నీలూటి
మాణిక్కులూ చాలమంది తైతక్కలాడారు మనముందు.
(బలాత్కరిస్తాడు)

మాణిక్యం :- (పెనుగులాడ్తూ) నీచుడ! —మాల మాదిగో
శృంఛే—మానసం—లేనోళ్లనుకున్నావా? — బాబో!!
రచ్చించండి!! రచ్చించండి!!!

స్వామీజీ:- (పరుగిడివచ్చి-విడిపించి-గుర్తించి) మీరాబాబూ!

ఉ॥ రక్తము పిండి పిండి మిమురాజుల మాడ్కినిమేపిమేపి యీ
రిక్తత యెండియెండి బుసరేగు కుటీర కుతారమందు దు
శ్చక్తినినిండినిండితమశాంతినుదారసుధా-లీలమీ
ముక్తికి మండిమండి నెసమూలుగు వీరికి మానభంగమా?॥
వీరికి మిగిలింది యీబక్కలీలమే? నీకూడా దక్క
నిమ్యగూడదా? ఇప్పుడిప్పుడే ఆశాకిరణాన్ని అంకురింప
జేసుకుని-ఆనందసౌధానో హాయిని కూర్చుకుంటూ-అమృత
వాసానీ తరంగదోలికల్లో ఊగాడాలని-యేవేవో గాలిమే

దల్లి-కట్టుకుంటూన్న ఈఅర్భకుల్ని అధఃపాతాళానికి
అణగదొక్కడమేనా మీయాశయం?—అదిగో! నిన్నిం
తటి మహారాజునిగా తయారుచేసి—తాను యెముకలపై
చర్మాన్ని కప్పకున్నా కర్మయోగి—కార్మిక యోధుడు—
సార్థక దానయ్య—ఛండబానునివలే వస్తున్నాడు. ఆప్రచండ
కిరణాల తాకిడిలో నీపాపం పటాపంచల మాతుంది. ఇంక
దిక్కులుచూడక—పారిపోయి ప్రాణాల దక్కించుకో! (గగ్గ
య్యను పంపి) పత్రివతామత్తల్లీ! ఈపాపాత్ముని ఘాతుక
కృత్యాలు నీపతితో చెప్పకు!

దానయ్య:—(మట్టిపని పరికరాలతో ప్రవేశిస్తూ) ద ణ్నా లు
బాబూ!

[ప్రకాశం : లత:- (తల్లిడికిఅన్నం దీసుకెళ్లిన ఖాళీపరికరా
లతో ప్రవేశిస్తూ) నమస్కారాలండీ!

దానయ్య:- బాబుగోర్నట్టా గే నుంచోబెట్టా వేవే? మంచం
తెచ్చెయ్ !

స్వామీజీ:-నాకూర్చోదానికేంగాని...నువ్ స్నానం చేసి
భోంచెయ్ దానయ్య!

దానయ్య:-యూంతానం—యూంబోజనం లెండిబాబయ్యా...
నట్టెట్ల సేతికి నాఁవదొరికినట్టు—బగ్గు యా సిం గి లో
యింట్లోబట్టినట్టు - అలలాడే పాణాల్ని చల్లని మాటల్తో

ఓదార్పటానికి దేవుడాల తవురు దొరకటం మేమెంత
అదుట్టవంతులువి ?

స్వామిజీ:-దానికేంకాని...మనప్రకాశ్ -లతల్లితోమ్మిదో
తరగతిలో చేరేలాగ తయారుచేశాను. పట్నంలో ఒక
జాతీయహైస్కూల్లో చేర్చడానికి మాట్లాడాను. అక్కడే
కస్తూరిబా ఉచిత భోజనశాలలో వసతికూడా యేర్పర
చాను. యీదినమే వెళ్లకపోతే ఖాళీలు పూర్త
వుతయ్యే మో?

దాన:-బాబూ! కన్నతండ్రికన్నా యెక్కువగా మమ్మల్ని-
మాపిల్లల్ని కాపాడుతుండారు. తవురి మాట కడ్డం శెప్ప
తానా? తచ్చిణవే తీసుకెలుండి !

స్వామిజీ:-మీ తల్లిదండ్రులగిర శెలవు తీసుకొండి!

ప్రకాశం:-సీ! నవమాసములుమోసి భవసౌఖ్యముల బాసి
దోసిళ్లతో తులదూచినారు

లత:- కూడుగుడ్డలకేప్పి కుమిలపోయెడి బాధ
గూర్చగా మమ్ము నోదార్చినారు

ప్రకాశం:- అలసిపోయినవేళ అలయించి సొలయించి
మించి విసిగించగా బెంచినారు

లత:- అప్ట కష్టములొంది నష్టంబులను గుంది
నిష్టతో విద్వల నేర్చినారు

ప్రకాశం:- గీ. బాబ! నీ పాదపద్మాల బట్టినాము

వేగ దీవించి పంపుమా విద్య కొరకు

లత:- అమ్మ! యశ్వీర్వదించు నీయాత్మతోడ

పూజనేయుదు మేవేళ పుణ్యలార !

దానయ్య:- (బిడ్డల్ని కొగిలించుకొని) మోటోళ్లవి బాబా!

యావని దీవిచ్చువా?... సుకంగ యెల్లెరండి! తక్కువ

కులంలో పుట్టావ్ యెక్కువు సదువుల్నేర్చినా - తక్కు-

వోళ్ని మాత్రం మర్చిపోకండి?

మాణిక్యం:- పోయిరండి బాబూ !... పోయిరండి !... బెంగ

పెట్టుకోకుండా వుండుండీ? పెద్దసదువుల్నేర్చినా - మనంటి

దిక్కులేని బీదోళ్ల మీద దయగావుండుండీ ?

స్వామిజీ:- (ప్రకాశ - లతలతో నిష్క్రమిస్తాడు;)

దానయ్య:- పూరుకో ! ... బిడ్డల్నంపి - యెనకా లేడు

త్తుంటే - ఆళ్లకీషయం...

కబ్బడు - దిబ్బడు :- (వెనకనుండి ప్రవేశించి ఆ యిరువురిని

బలంగాకొట్టి పడగొడ్తారు)

గంగయ్య:- (ప్రవేశిస్తూ) లాగెయ్యోడా గుడిసి ... ముంతా

- మూకుడూ ఉట్టిచట్టి బయట పారెయ్యండి!

కబ్బడు: దిబ్బడు:- (సామాన్లన్నీ పారేస్తూంటారు)

గంగయ్య:- గెంటండి ! ... మెడబట్టి అవతలగెంటెయ్యోడా

— కూటికిలేని గాడ్డికొడుకులికీ - కూలీసంఘాలా ? !...

పూరి బయటికి గెంటెయ్యండి ముందు !

కబ్బుడు; దిబ్బుడు:-(పడివున్నామాణిక్యం దానయ్యలను లేప
దీసి బైటకుగంటుకెత్తారు)

(తెరవాల్తుంది.)

రెండు రంగము .

(గగ్గయ్యగారి వుద్యాన వనంలో యేకాంతంగా విచారంతోకాంత)

కాంత : పాట:-

నిను బాసి ఓర్వజాల-మనజాల మానశీల ! ||నిను||
దినమైన గడుపలేక - తిరుగాడితి నీవు రాక -
మనస్సెల్ల నీది కాదా ? -మాటాడప్రేమ రాదా?
కనలేక నినుసమైన - కడతేరనోపజాల ||నిను||

ప్రకాశం :- (ప్రవేశిస్తూ)

కరుణాల వాల ! బాల ! కాపాడి నాపీలీల -
కరుణించిబోవు మమ్ము ! కడతేర్చవా ? కాంతమ్మ !
సురలోక దేవివమ్మా ! శుభమంచు దీవె నిమ్మా

కాంత: ప్రకాశ్ :- నిను బాసి ఓర్వజాల -

మనజాల మానశీల ! ||నిను||

ప్రకాశం:-నీ|| పసితనము నుండి మీ పసులలో యెంతో విసి

గించి వేదిస్తే క్షమించుమమ్మ

కాంత :- నీ కష్టమును బాంది నీ కడుపుమాడ్చి హిం
సించితిమి మేమె క్షమించుమయ్య !

ప్రకాశం:- తల్లి! పేమను మించు తమ ప్రేమ వాహిని
తేలియాడించితి విడే నమస్తే !

శాంత:- రేయింబగళ్లనక వేయికళ్లతో సేవ
సేయవానిని యెట్లు బాయదాన

ప్రకాశం:- గీ. విద్య నార్జించ నన్ను దీవించుమమ్మ !
శాంతమా దేవి! శుభమంచు సంతసముతో

శాంత:- శుభము సత్కీర్తి నార్జించి సుఖత రమ్మ
సఖుడ! యెందున్ననన్ను మరువకుమ భువిలో.

ప్రకాశం:- శాంతమ్మా !... యీ ప్రకాశ్ పాలిట స్వర్ణా
నంద ఝురీ ప్రవాహము. రహేమధుర హేలా ప్రణయ
శాలవు. ప్రత్యక్ష దేవతవు. నా జన్మాంతమువరకూ ఈ
నా హృదయ కుహరమనే ఆలయన్లో భవదీయ దేవతా
స్వరూపాన్ని ప్రతిష్ఠించి-నా ఆనందాశ్చక్రకాల్లో
నీపాదాలు కడిగి - నా హృదయాన్నే నారికేళ నివేదనగా
బ్రహ్మగుట్టి - నా ఆత్మజోతిసే నీకు హారతిజోతిగా
అర్పించి - దైవనందిన పూజలుగావించి - సేవించి తరిం
చెదగాక. నిన్ను మరచిపోవునంతటి మందుడనా ?

శాంత:- (ఆనందాశ్చక్రకాలు తుడుచుకుంటూ గద్దదంతో)
నీక్షేమసమాచారాలు స్వామిజీ పేర వాస్తూండు !...
నాజ్ఞాపకార్థంగా యీ పౌటెన్ పెన్ నా కానుకగా
అంగీకరించి - యీ రూపంగా నన్ను జ్ఞాపకముంచుకో !

ప్రకాశం:- (మోకరించి-ఆ కానుకనందుకొని - కళ్ళకద్దుకుని)
ఇక్కడేవుండండి ఇప్పుడే వస్తాను (పరుగిడుతాడు)

శాంత:- పాపం—నాకేదో కానుక నీయాలని ఆవేదన
పడ్డా - ఆతురతతో వెళ్ళాడు ... యేమివ్వగలడా
బీదరికన్లో ?... ఆహా...యెంత నిర్మల హృదయం !...
యెటువంటి గంభీర భావాలు !

గంగయ్య:- (ప్రవేశిస్తూ) సర్వనాశనం చేస్తాను... ఇంకావిడిచి
పెట్టానా ?... గుడిశె పీకించడంతో అయిందనుకున్నారు
గాబోలు—ప్రపంచంలో యేమూలం దాక్కున్నా గాలించి
యీగంగయ్యగారి మజాచూపిస్తా. (శాంతనుచూచి) యే
అమ్మాయ్ ? ప్రొద్దుగూకే వరకూ యీ పూల
సంతేనా ?...? లోనికిపోయి స్నానంచెయ్.

శాంత:- నేనొస్తా లెండి నాన్నా ! మీరువెళ్ళి స్నానం
చెయ్యండి !

గంగయ్య:-యేమిటి ?—నీవూ జబాబుచెప్తున్నావా ? ...?
ఆసి బడచాముండా! !...ముందులోనికి నడవ్వే ? (రెక్క
పట్టిలాక్కుపోతాడు)

ప్రకాశం:- (ఆతురతతో ప్రవేశించి శాంతవైపుదీసంగాచూస్తూ)
అయ్యో !...నాభ_కానుక - నా మంగళసందేశం
యీ కుంకుమ భరణి అందజెయ్యలేని అదృష్ట హీనుణ్ణి

స్వామిజీ:- (ఆతురముతో ప్రవేశించి) యేం ప్రకాశ్? ఇక్కడే నిలబడి పోయావే? శాంతమ్మ దగ్గర శైలవు తీసుకున్నవా?... రైల్వేమైంది. త్వరపడకపోతే బండిదాటిపోతుంది. (ఇరువురూ వెళ్తారు - అవనిక జారుతుంది.)

మూడో రంకం

(స్వామిజీ తనకుటిరన్లో ప్రయాణ సన్నాహంతో బేగ్ వగైరా సర్దుకుంటుంటాడు.)

దానయ్య:- మాణిక్యం:- (ప్రవేశించి) దండాలు బాబయ్యా!

స్వామిజీ:- యే న్నాయనా! యెక్కడున్నారు? యెట్లున్నారు? గగ్గయ్యగారు మిమ్మల్ని చాలవిధాల హింసించి- పూరిబయటికి నెట్టించారనివిన్నా. “పోనీ నా కడుపులోనే దాచుకునేవాణ్ని యీ కుటీరానికే రాకపోయారా?

దానయ్య:- ఒద్దు బాబూ! ఒద్దు! తానుచెడ్డాకోతి-వనమంతా చెరిపిందని మేవు మాడిపోతున్నా ఆ మంటల్లో తముర్ని కూడా మాడ్చేయ్ మంటారా? ... ఒద్దు ... మేవు తవురి దగ్గరికొచ్చావన్నా కవురా కసాయాడిన్నాడంటే స్తంభాలు మీద కోతై పోతాడు.

మాణిక్యం:- బాబూ! మీదయుంటే అంతేసాలు. మాబిడ్డల్ని తవురినేతి కప్పగిచ్చావంటే - ఇంతవరకీ - కరుసకీ -

రయానికి - మీబిడ్డలాగ నూసు కుంటుండారు. అందుకే ఋషి పోయావ్ అట్లాగే అడుక్కునీ - పుడుక్కునీ - తింటూ బిడ్డలకోసమన్నా పాణాల్నిలుపుకుంటూవ్ నిన్నా మొన్నా బిచ్చవెత్తించాంట్లో - మూణ్ణాలకానీ మిగుల్లు కొచ్చాం - సాటుగావొచ్చి అప్పుడప్పుడు యిట్లాగే యిచ్చి పోతుంటావ్. మాబిడ్డలికి పంపుతాండండి బాబూ!

స్వామిజీ - బీళ్ళిచ్చాచి భగ్గున మండిపోయే మన భారత దేశంలో - భిక్షులుంటే - బిడ్డల్ని చదివించేందుకు మిగుల్లుంటా! ... వాళ్ళకొరకెలాగూనేను భిక్షుమేత్తుతూనే వున్నా ... పాపం... వస్త్రాలకు చాలాహీనంగావున్నారు. వుంచుకోండి!

దానయ్య:- అదుగో! ... యెవరో వస్తుండారు. మేంపోతావ్ పుచ్చుకోండి! (డబ్బులు స్వామిజీకి బలవంతంగా యిచ్చి వెళ్తారు)

శాంత:- (ప్రశేషించి) నమస్కారమండి!

స్వామిజీ:- యేంతల్ని యిలావచ్చావే?

శాంత:- తమిళో చాల విషయాలు మాట్లాడ వలసివుంది.

సమయస్లేదు. ప్రకాశ్-లతల దగ్గర్నుండి జాబొచ్చిందండీ? *

స్వామిజీ:- ఈవేళే వచ్చిందమ్మా!

శాంత:- కుశలమేనా?

స్వామిజీ:- ఆ ... కుశలంగానే వున్నారు. నీకు నమస్కారాలు కూడ పంపాను.

శాంత:- (తన్మయాన్ననుభవించి) ఆహా! ... భగవానుడు దీనుల్ని తప్పక రక్షిస్తాడు. — ఒక్కముఖ్య విషయాన్ని గురించి మీదగ్గర కొచ్చా. మీరిందులకే యభ్యంతరాన్ని చెప్పుకుండానిచ్చార్థి స్తున్నా ... యెవీలేదు. ఈ డబ్బును ప్రకాశ్ కు పంపించండి.

స్వామిజీ:- శాంతమ్మా ! నీవు కేవలం బీదలపాలిట భూలోకంలో అవతరించిన ధర్మదేవతవు. దిక్కులేక అల్లాడి పోతున్నా దీన ప్రజలపై దయాచురాగాల ప్రదర్శించడం నేను ప్రసంగిస్తాను. గాని... తండ్రి చాటుబిడ్డవు — ఇంత మొత్తాన్ని చాటుగాదానంచేయుట ముఖ్యంగా నాలాంటి వారిద్వారా పంపయ్యెంచుట — నేను శ్లాఘించును. సామ్రాజ్యం దొంగిలించావో అక్కడే మళ్ళీ జగత్తు పతనం!... వెళ్లు !

శాంత:- లేదండీ! ఇది అపహృత ధనంకాదు. మాతండ్రితో బుట్టువు దుర్గా బాయమ్మగారని మామేనత్తగారున్నారు. ఆమె అప్పుడప్పుడు గాజులకనిచిరుతిండులకని కొన్ని డబ్బులు పంపుతూంటుంది. వాటిని వృధాఖర్చు చేయక దాచి వుంచా. మీరు సందేహించక పంపించండి!

స్వామిజీ:-చాల సంతోషం. నీవు దొంగతనం చేయలేకనిన నేనానందభరితుణ్ణయ్యాను...మిత్రుడిగారిందుకు చాలా వ్యతిరేకులు-ఈ విషయంలో మాత్రం నన్ను బలవంతం చేయకు!...ఒక్కవిషయం స్వాతంత్ర్యం సిద్ధించినతోడనే పల్కిన బాబూజీ స్వర్ణాక్షరా లివిగో విను! “ఒక వారిజన బాలిక అధ్యక్షురాలుకావాలి” ఈ మాటల్లోని అంత రాధాన్ని నీయాంతర్యంతో వుంచుకో!

దాదా:- (ఆతురతతో ప్రవేశ్తూ) శాంతమ్మా ఘోర్! శాంతమ్మాఘోర్!! మీకీఘోసం హీదుల్ హీదుల్ హంతా హెత్కి-మీకీ ఖన్నడా పోయేతల్కి - కంసూడ్ హంతా కసాయ్ హుంచీ-భస్మాసూరుడ్ హంతా బడాయ్ తీసి-శిశ్పాల్ హంతా శెన్నిత్తం శేసీ-ఛెంకిక్ హంతా శౌర్యం పెంచీ - కజ్జాసేత్తోహుంచీ-ఖమ్మఖులాయించీ- నడ్మా భిడాయించీ నాల్కి నడాన్కి-హొంచీ-నడిహీదుల్ నుంచీ - నరసిమ్మా - సామిహేశం హొస్తా హుండాద్ హండి! జల్దీ హుటో!

శాంత:-యేమి నరసింహస్వామి వేశం యేంటాగొడవ?

దాదా:-మీ నానాఘోర్ హొస్తా హుండార్ హండి! జల్దీ జల్దీ.

శాంత:-స్వామిజీ! ప్రస్తుతం సెలవు తీసుకుంటా...నమస్తే! (వెళ్తుంది)

దాదా:-సలాం లేఖో సామీజీ! మాకీ శెల్వాపుచ్చుంటాం.
మీకీ ఖూడా ఘెర్తూతం పెడ్డాకన్నా శెల్వా పుచ్చుంటే
అచ్చీబాత్ గగ్గయ్యాఘూర్ హంటే - హగ్గీఘోర్ అన్నా
మాట. సలాం లేఖో! (వెళ్తాడు)

గగ్గయ్య:- (ప్రవేశిస్తాడు)

స్వామీజీ:- నమస్కారాలండీ!... ఇలాకూర్చోండి!... పెద్దలు
అకస్మాత్తుగా దయచేశారు.

గగ్గయ్య:- మర్యాదలకే గాని - మూలపల్లిని యెంతవరకు నేల
మట్టం చేయదల్చుకున్నామా! అని.

స్వామీజీ:- అసలు సంకతేంట్ శెలవియ్యండి!

గగ్గయ్య:- చిక్కాపన్నాంటి దానకు కుటుంబాన్ని దగ్గం చేశావు
గదా!... నీకెందుకొచ్చిన వెధవ్వేమాలి? నావ్యవసాయం
మీద మేనేజరుగావుండు! నీవడిగిన జీతమిస్తూ నిన్ను కుబే
రుణ్ణిచేస్తా... అంతేగాని... ఈమాల మాదిగ కుంకమ్మల
చంకల్నాకుతూ...

స్వామీజీ:- బాబూ! కొంచమాపండి!... ఈవిషయాన్నే తమ
రితో మనవిచెయ్యాలని సమయంకొరకు సహస్రనేత్రాల్తో
యెదురు చూస్తూన్నా తమరిప్పుడు శెలవిచ్చారే? మాల
మాదిగ కుంకమ్మలని? ఏల్లెక్కడివారో కాస్త విన్నవిస్తా.

“శ్లో॥ బ్రాహ్మణఃకృత్రియో వైశ్యశ్రుత్యోవర్ణద్విజాతయః
చతుర్థ ఏకజాతిస్తు శూద్రోనాస్తితు పంచమః॥”

మనుస్మృతి దశమోధ్యాయస్లో బ్రాహ్మణక్షత్రియ-
వైశ్య - శూద్ర - యను నాల్గు జాతులేగాని - పంచమ
జాతిలేనే లేదన్నాడు మరువు.

“శ్లో॥ చాతుర్వర్ణ్యం మయాసృష్టం గుణకర్మ విభాగశః॥”

భగవద్గీతలో గుణకర్మ విభేదాలవల్ల నాల్గుజాతులు
నాచేతనే సృష్టింపబడినయ్యన్నాడు శ్రీకృష్ణుడు. పంచమ
జాతి లేనేలేదని పదివేల నిదర్శనాలకు తక్కువ లేకుండా చూప
గలను. హిందూమత గ్రంథాల్లో పరికించండి !

“శ్లో॥ మతం గాజ్ఞాతాః మూఠంగాః॥”

మతంగ మహాముని సంతతివారే మూడిగలని లింగా
భట్టియన్నో వ్రాసుంది.

“శ్లో॥ జాతో వ్యాసస్సుకై వార్త్యాశ్వ పాశ్వాస్తు పరాశరః॥”

వేద వ్యాసుడు నీచజన్మలైన సత్యవతీ - పరాశరులకు
జన్మించాడని భారతం - ఆదిపర్వన్లోవుంది. వ్యాసునకును -
వేశ్యకును శుకమహర్షి జన్మించాడని దేవీ భాగవతం-ప్రథమ
స్కంధన్లోవుంది.

“శ్లో॥ అక్షమాలా వసీష్ఠేన సంయక్తాధమ యోనిజా

సారంగీ మందపాలేన జగమభ్యర్చణీయతామ్॥”

మహాపతివ్రత యని పలుజాతులచే పూజింప బడే వసి
ష్ఠునిభార్య అరుంధతీదేవి ఛండాలాంగన యని మనుస్మృతిలో

వాసుంది. దేవగంధర్వ యక్షసిద్ధ సాధ్యులచే పూజింపబడే
 ఆదిమహాకవివాల్మీకియెవరు?... ఇలాంటి నివర్తనాలు లక్షలాది
 చూపించగలను—హిందువులుపూజించే దేవునికే లేని అంటు
 జాడ్యమీ హైందవులకెలా సంక్రమించిందో అర్థంకాదు.
 కొరికి రుచిచూచి యిచ్చిన శబరియెంగిలిపండ్లు శ్రీరాముడు
 భుజించాడు. నామదేవుడను పంచముని యెంగి లన్నమార
 గించాడు పాండురంగడు.క్షత్రియాహారాన్ని నిరోధించి విడు
 రునియింట విందారగించాడు శ్రీకృష్ణుడు. చౌకామేళుడను
 ఛండాలుని యింటభుజించాడు పండరినాధుడు. కాళికాపురి
 ఆదిశంకరుడు ఒకపంచముని వల్ల సుజ్ఞానమెరిగి సాష్టాంగదండ
 ప్రణామ మాచరించి నట్లు శంకరవిజయం విశ్వేశ్వరపర్యంతో
 వుంది. నులోపి.రోహిదాసుడు. శతగోవుడు.నందుడు. యెంద
 రెందరు భక్తులేరీ పంచముల్లో?— బ్రహ్మసృష్టికి ప్రతిసృష్టి
 చేయగల్గిన విశ్వమిత్రుని కుమార్తెలుగారా మాలెతలు?
 భరతఖండమని పేరునిల్పిన భరతుని తల్లిశకుంతల విశ్వమి
 త్రునివల్ల వేశ్యకుకాదా జన్మించింది?

శ్లో॥ జాతిః పూజ్యతేరాజన్ గుణః కల్యాణకారకః

చండాల మపి వృత్తస్థం దేవ బ్రాహ్మణం విదుః॥”

జన్మతో మానవులంతా ఒకేజాతి. దేవతలలోగాని —

బ్రాహ్మణులలోగాని — గుణములవల్ల కులహీనులుగా మారు
 తుంటారని భారతం — అది పర్యంతో వాసుంది — ఇదేకాదు—

శతపథ బ్రాహ్మణం - భగవద్గీత - భారతం - రామాయణం - సంఖ్యాశాస్త్రం - బృహదారణ్య కోపనిషత్తు - అన్నీచెప్పే సిద్ధాంతమేయిది.

గర్గయ్య :- చాల్లెవోయ్ వెంకటప్పయ్యా ! ఇకచాలు ! నీ వేదాంతాన్ని సరిపెట్టి - నే నడిగిందానికి సరైన సమాధానం చెప్పు ! ... యీ కోతి కొమ్మచ్చాటలు సరిపెట్టి - వుద్యోగ మిప్పిస్తా చేసుకుంటావా ? లేక ... నావల్ల పచ్చే బహుమానాలు స్వీకరిస్తావా ?

స్వామిజీ :- తమరు నాకొరకేమీ శ్రమపడనక్కర్లేదు. నేను బియ్యేఫస్టుక్లాస్ లో పాసయ్యాను. యల్. యల్. బి. పాసయ్యాను యం. బి. బి. యస్ పాసయ్యాను. ఉద్యోగం కావాలంటే - నాకునేను సంపాదించుకోగలను. అయినా నాఖరీ చెయ్యాలనే అంతటి అగత్యమూలేదు. సాలీనా పదివేల రూపాయలు రాబడిగల సిగరె స్టికూడావుంది. అవన్నీ త్యజించి - నావుద్యోగం - నాదీక్ష - నాభక్తి - నాముక్తి - నాశక్తి - నాసర్వస్వమూ దీన జన సేవాకైంకర్యం చేయ నెంచాను. తమరు ప్రాజ్ఞులు - విజ్ఞాన సంపన్నులు - గేను విన్నవించ దగ్గావిశేషాలేమీ వుండవని తలస్తాను. ఈలోక శారవ వైభవాలనే పరమావధిగా నెంచుకుంటున్నారు. పారమార్థికా న్నేమాత్రమూ పాటించడనేదు.

శగ్యయ:— నాపారమార్థికాన్ని కనిపించి నీ వేమీ మొసలి
కన్నీళ్లు కార్చునక్కలేదు - చర్చిలు సానుభూతులు చెప్పు
నక్కలేదు. ఇఖరి సంగతి నడుగుతున్నా నీ హరిదన సేవా
ప్రసారాన్ని మానుకుంటావా?— ఈ గగయ్యగారి
గరమనాళా చవిజూస్తావా?

స్వామీజీ :— ఊమించండి !—

శగ్యయ:— ఇక విరమించండి !

ప. నిజముగ మాసనాతనము నింగి జెలంగెడు భంగి లేక నా
విజముల బాహుస్థితమును వీరవిహారముచేయుచుండినన్
విజితులు గగయాన్వయము వేనకువేలుగ నేలనీని యీ
కుడనులమాలసూదిగలగూల్పుగనోర్తుమెయింకగాంచుమా.

(నిష్క్రమిస్తాడు - ఆశనికజారుతుంది)

న వ యు గ ము

[సాంఘిక వాటకము]

నాలుగోఅంకం - మొదటిరంగం.

ప్రకాశం :- (తన గదియందు యేకాంతంగా జిజ్ఞాసతో)

పాట.

భారత మహిళా మహిమను జాట

భాగ్యదేవతవుగావే? స్త్రీ

భావము + బ్రోవగనీవే! ||భారత||

హరిజన + పెన్నిధి వీవే! రావా? గావ

దర్శనమియగలేవ? మా

భారము నీదిగా భావించితివా? -

మరువగతరమా? దేవీ! ||భారత||

కరుణ మాని నీ కన్నతండ్రియె

కఠినముగా హింసించెనుగా

పరమార్థముకే ప్రాలుమాలితివా?

పాలితదేవిగా వెలసితివా? ||భారత||

నీ, పస్తలన్ కృశియించు భారతీయులపైని

కస్తూరిమాలకు గలుగు ప్రేమ

మరణవస్త్రనుగుండు మా దీన ప్రజలపై

అరణ అసఫాలిలో అలరు ప్రేమ.

కుజనాళి మధ్యలో కుమిలెడు జనులపై
 విజయలక్ష్మికి గల్లు విశ్వప్రేమ
 రోగపీడితులయ్యు రోదించు నరులపై
 రాజ కుమారిలో రగులు ప్రేమ
 మించి లెక్కించు సుపవిత్ర మిత్రప్రేమ
 గాంచ గల్గితి ధన్యుడన కరుణలోల !
 శాంతమాదేవ ! శుభశీల ! శాంతిబాల !
 భక్తి నర్పింతు జోహారు భాగ్యమాల !

నూర్యం :- (ప్రవేశించి) యేవిటోయ్ ప్రకాశ్ ? ... యేవిటో
 జిజ్ఞాస ? ఎప్పుడుమూచినా పే ... ద్రసింగినాదం సీరియస్ గా
 వుంటావేటోయ్ !

ప్రకాశం :- యేవీలేను నూర్యం.

నూర్యం :- అదేంటిప్రకాశ్ ? ... నేను నీమిత్రుణ్ణి- నీయాప్త
 మిత్రుణ్ణి- నీ ఆంతరంగిక మిత్రుణ్ణి- నీ ఐశ్వర్యస్థ్-
 ఆరోగ్యస్థ్- ఆనందస్థ్- అహోరాత్రాలూ పాళ్లు పంచు
 కుంటున్నానే నీ యావేదనమాస్తూ యోతకాలం యెలా
 వూరుకోగలుగుతాను ? ... నాకు చెప్పనూ ప్రకాశ్ ?

ప్రకాశం :- యేంజెప్పను నూర్యం !

నూర్యం :- చెప్పప్రకాశ్ ! యేంటి నీయాలాపన ? ... ఎప్పుడూ
 ఆ కలాన్నలా కళ్లకద్దుకుంటూ కలవరిస్తూ వుంటావ్ ...
 యేంటా కలం కథ ?

ప్రకాశం :- కలం కథ... కలం కథ చెప్పాలంటే నాగొంతో
 డగ్గరిక మై నోటినుండి మాటరాకపోవడమేగాక ఉచ్చాస్య-
 నిశ్వాసలుగూడా బంధించబడతయ్యాయ్ సూర్యం ఇంకా
 యెలాచెప్పను! నీవు గట్టిగా యీ కలం కథ వినాలంటే
 నాకన్నీళ్ల చెంత నీకర్ణాలుంచిన ఆ కన్నీటి ఘోషలో నీకా
 కథ అర్థమౌతుంది.

సూర్యం :- తమిళం ప్రకాశ్! ఇంక యీ ప్రసంగనేయ్యెత్తె
 నులే... సరికాని ప్రకాశ్! వారం వారం యంటే
 చేస్తుంటాడు యెవరా దాదాసాహేబు! మీ నాన్నగారి
 మిత్రుడా!!

ప్రకాశం :- మానాన్నగారి మిత్రుడు కాదు - నాప్రాణానికి
 మిత్రుడు నాజ్ఞానానికి మిత్రుడు నాధ్యానానికి మిత్రుడు నా
 సర్వస్వానికి మిత్రుడు. నాకు డబ్బుపంపేది దాదాసాహేబు
 గారు కాదు భూలోకమున నాకొరకవతరించిన దేవత.
 సకల మానవ రహితక్ష సార్థకులగు రైతువిడ్డయై రగిలి-
 ముక్త్యావేదనావ్యక్తియై భక్తావేశమున ప్రబలిన భక్తిమాల
 మాలాలంకృతయై మాలపోలడ నగు నాకాలవాహినింగడ
 తేర్చిన నాకాలచక్రము చక్రవేగంబున వక్రమార్గావ-
 లంభిస్తే వృథా వ్యధనొందు నన్ను ఉదార సుధారసలీల
 ముదితయై ఉన్నత విద్యా భాగ్యదాతయగు సుహృద్భావ
 భువనాతీత భావయుక్తాదేవత దేవతావైభవంబుచే కను

లారా కన్నాంబ అంబావ్రత ప్రతిభావిశేషమున శాంత
కుమారి శాంతనామాకృతిగల్గి పాండర్యమున సహస్రకలశా
సూర్యకుమారి సూర్యానేకరాజన్య చూడామణులు
కాంక్షించు కాంచనమాల కర్తవ్యమాల-కావ్యమాల-
కృషిమాల-గుణమాల-స్వచ్ఛందకీల - యగు శ్రీ శాంత
మాబాల నాకు డబ్బుపంపేది. ఈ కలాసక్కు-డాకథా
నాయకురా లా మేనోయ్ సూర్యం !

సూర్యం:- యేఁబిటో... నాకిదంతా అరవసోదికన్నా అమో
ఘంఘా అర్ధమైంది ... సరికాని ...

పోష్టుమేన్:- పేపరుసార్ !

ప్రకాశం:- సూర్యం! పేపరు. ఈవేళే బి. యే. రిజల్టు వస్తయ్

సూర్యం:- (పేపరు తెస్తాడు-ఇరువురూ ఆతురతతో చూస్తారు.)
నైన్ ట్వంటిఫోర్ ... ఒకే!!

ప్రకాశం:- ఓకే!! దిస్మిజ్ మైనంబర్. నైన్ ఫర్టీవైవ్ ...
జైహింద్ !

సూర్యం:- జైహింద్ !

ప్రకాశం:- టూనాట్ ఫైవ్ నంబర్ చూడవోయ్ !

సూర్యం:- (పరిశీలిస్తూ) ఆనంబరేనా మీసిస్టర్ లలితది? ...
ఇదిగో! టూనాట్ ఫైవ్

ప్రకాశం:- వెల్ సిస్టర్ ! వెల్ ! ... సూర్యం ! ముగ్గురమూ
ఫస్టుకాన్ బి. యే. ... తాతా ! గాంధీజీ !! ఇది సీయాజీ
ర్వాదం కాదు ? ... !

చ. పరమసుధార్ణవేద్య ఘనభీక్త శిఖాగ్రమణీ ! సమగ్రణీ !
 నిరత మహోద్వలోద్ధ్వని ! వినీలితనేత్ర సమాని! శాంతిసీ
 కరమునబూని నీసుఖ వికాస సుశేష యశో విశాలతన్
 కరుణను నిల్పిసేవకుల గావుమ! దేవ! సుభావ! గాంధీజీ!
 మూర్యం:- వాళ్లంతా యేడ్చినట్లేమన నంబర్లుకూడ ఒక్క
 చోట రావడం చూడు !

ప్రకాశం:- వాళ్లంతా యేడవడంవేచిటి ? యెవడా యేడ్చేది?
 ...అసలు యేడవమెందుకూ అని.

మూర్యం:-రోజురోజూ వీళ్లగోల జాస్తిపోతుందోయ్ ప్రకాశ్ !
 వీళ్లకు తగిన శాస్తి చెయ్యకపోతే వీళ్లేదు.

ప్రకాశం:- యేచిటాగోల ?

మూర్యం:- నీవు మాలవని-నేను మాదిగనని-మనమిద్దరంభేదాభి
 ప్రాయాలు లేకుండా కలిసిమెలిసి వుంటున్నామని.

ప్రకాశం:- అవును...వీళ్ళక్కాదు బుద్ధిచెప్పేది...మనకు
 మనమే బుద్ధిచెప్పుకోవాలి.... ఒక్కదేహన్తోవున్న రెండువ
 యవాలకే ఐక్యనేకపోతే - విరోధిమీదయ్యుద్ధమెలా? ఇంట
 గలవనిదే- రచ్చనలా గెలిచేది?...మాల మాదిగ-అనే
 భేదాభిప్రాయాన్ని సమూలంగా నాశనం చెయ్యాలి. అనా
 గరికులై - అజ్ఞానులై-అన్యకులై-అలమటిస్తున్నా అశేష
 హరిజన ప్రజానీకాన్ని ఆదరించడానికి-అయోమయలోకా
 మ్నుండి అంతర్వీధిలో - ఆనందవాయుకెరటాల్లో - పూగా

డించడానికి - అధ్యాత్మిక తత్వవేత్తలగా అభిషేకం కావాలి!
 ధీరోత్తంసులమై నిలబడి - పసుపుకంకణాలను ముగంకుట్టాలి.
 ఇందుకే మంటావో!

మూర్యం:- మిత్రమా!! నేడోయ్ నిన్ను శ్లాఘిస్తున్నాను. ఐక్యభావాలతో ఐక్యకంఠాలతో - అహర్నిశలూ అమమబిందియై... ఆదర్శప్రాయలమై - ఆశాకిరణాలమై - అభిప్రతితులైన - హరిజనోద్ధరణకు... ఆగాను! పసుపుకంకణాలు తెస్తా (లోనికి పోయి కంకణాలు తెచ్చి) చెప్తా! నీ ప్రతిజ్ఞ యేంటో!

ప్రకాశం:- స్థానులు ముందు - ప్రతిజ్ఞలు వెనుక మేధావంతుల లక్షణం. చెప్తున్నావను! మన మాల-మాదిగ పల్లెమధ్య ప్రవాహపు తీరు మెలికలో ఐదువందల యకరాల భూమి వుంది తెలుసా?

మూర్యం:- అవును వుంది.

ప్రకాశం:- ఆ ప్రవాహానికి స్ట్రీట్ లైన్ త్రవ్వి స్త్రీ సరుదంతా జారిపోతుంది - బంజరీ అంతా సాకాతుంది.

మూర్యం:- వెరిగూడ్ యెమ్డన్ స్క్వి-మెత్తావోయ్. అబంజరీ మంజూరు చేయించి - ఉభయ గ్రామాల - మాల-మాదిగ లకూ సమానంగా పంపిణీలు చేయించామూ అంటే - ఆ యీ జాతి అనకుండా ఐక్యకంఠంతో ఆనందభైరవి ఆలా పన చేశారన్నమాటే... ఆల్ రైట్ యీ వేళే అస్లి కేషన్

సంపించేద్దామ్. ఇందుకై నా వుపయోగిస్తుంది. నేను ఇంజనీరింగ్ కోర్సు క్లాస్లోయ్.

ప్రకాశం:- నేను అగ్రికల్చర్ డిమాన్ ప్రేటకు.

నూర్యం:- మరి...మీ లత?

ప్రకాశం:- ఆమె ప్రజాసేవలో మనకన్నా పక్కా చెయ్యే అందుకే ఆమెను యం. బి. బి. యస్. కు వెళ్ళమని వ్రాస్తా.

నూర్యం:- అవునుగాని... పిల్లికి గంటలా కట్టేదీ? అన్నట్లు యేటిమెలికకు ప్రీట్ లైన్ చెయ్యడానికి డబ్బెలాగోయ్? కోడిగ్రడ్డతో సంపాదించడలచిన గేదె యీనితే మజ్జిగ మీవాళ్ళకు పోస్తానంటావా? అనిసంతబజారు చేశావంట యిల్లంతాను అలావుంది మనానందం.

ప్రకాశం:-దానికి ఒక యెత్తు యె త్రేవుంచా. ఆభూమిని సేద్య పరచుకునే వాళ్లే ఆప్రీట్ లైన్ త్రవ్వాలి. వారిజీవనోపాదికై ప్రభుత్వం అప్పువెట్టాలి. సదరు ఋణాన్ని వాయిదాల ప్రకారం తీర్చుకోవాలి.

నూర్యం:-ప్రభుత్వం పైసాకూడా బయటపెట్టనంటే - అప్పు డేంగావలి? త్రాడుతెగి - తప్పేళా పగులుండే.

ప్రకాశం:-నూర్యం! ఇక్కడే మనం త్యాగంచేయ్యాలి, మన ముగ్గురమూ వెళ్తున్నా కోర్సులు పాసయ్యామా అంటే - ఉద్యోగాల్లో ప్రవేశిద్దాం.

సూర్యం:-సడీ...పోయిందిలే ... వుద్యోగాల్లో ప్రవేశిస్తే -
పూల్లో వార్తలైనా వినడానికి తీరికుంటుందా? అని,

ప్రకాశం:-అవును. సీమాటకాదనను. గాని - మనం కేవలం
హరిజన సేవాకైంకర్యార్థం ధనంకొరకు మూతమే ఉద్యోగ
గాల్లో ప్రవేశిద్దాం. మనముగ్గురికి సగటున నెలకు వెయ్యి
రూపాయలు తప్పకవస్తయ్. పల్లెటూరి బడిపంతులు
యెల్లమార్పుకునే రీతిగా మనమూ యెల్లమార్పుకుం
దావ్, రెండేళ్లలాచేశామూ. అంటే - మన ప్రయత్నాలు
సఫలీకృతమై నయ్యన్నమాటే

సూర్యం:-ఒకే !!... ఆజాత్యైక్యతకూ - జాత్యోద్ధరణకూ...

సీ ప్రతిజ్ఞ

ప్రకాశం:-

కా! వీరాగ్రేసరు లాంధ్రభక్తులు ఘనుల్ విఖ్యాత విశ్వప్రభా
కారుణ్యాంబుధు లాంధ్రకేసరియు రంగారైతు పట్టాభీ పీ
రే రామామణిరత్నగర్భసుఖతన్యేతెంచెనాయాంధ్రమా
తా రాజేశ్వరి పాదసాక్షిగను నేనాంజ్ఞింతుజాత్యైక్యతన్ !

సూర్యం:- నా ప్రతిజ్ఞ విను !

సీ! స్వర్ణాక్షరపునెత స్వర్గగాంధీ తాత

పరలోక దీపెనల్ బంపెనేని

వీరజన్మ రిలాలు విజయ భేరిలలో

స్వైర విహారంబు సల్పుడేని

ప్రజ్ఞాధురంధరుడు పటేలు సర్దారు
 సైన్యాన జై! యంచు జరుగుదేని
 జయ ప్రకాశము ధంక జగము జలనిధులింక
 రంకె లేయుచు భువిని రగులునేని
 సీ॥ ఉడుకునెత్తురు నాలోన పురికెనేని
 మాల - మాదిగభేదము మంటగలిపి
 అంటు బాడ్యము నావలగెంటువరకు
 బ్రహ్మచర్యము దీక్షనీ - పాదసాక్షి॥
 (ఆనందంతో యిరువురూ కౌగలించుకుంటారు
 , అవనిక జారుతుంది)

రం డో రం గం

(గగ్గయ్యగారి గృహవెలుపలి భాగము)

చాచా:- (హనుమంతురావు సామాను లోనికిచేర వేస్తుంటాడు)

హనుమంతురావు:- (ప్రవేశిస్తూ) పాట:-

ముసలి ముండ లంతా - ముత్తైదులాతాడు

పడుసోళ్లు పట్టిలు కొడతారురా ! గురుడ !

నందామురా ! బ్రహ్మాం - నందామురా !

ఆనందదేవికి నందామురా॥

చాచా:- (తిరిగి ప్రవేశిస్తూ) అరే! హేమ్మి మన్నీ హుండాద్వ
 య్యానీకీ! ... ధూ!!... ఖోతిమన్నీ! ... హేమ్మి పుష్కా
 పుట్టాకీబే నీకీలో!

హను:-మాఁ వయ్యా!!...మాఁవయ్యా !!! ... వీడు చూడు
తిడ్డున్నాడు!

శాంత:- (ప్రవేశిస్తూ) ఇశ్! ... గోల ... యేంటివాదా?

హను:- (శాంతనుచూచి అదిరిపడి మోహ వికారపు చేష్టలు
చేస్తుంటాడు)

దాదా:- నూడ్వమ్మా ! యీసోంబేర్ వాలా ... ముసిల్
హోళ్ళీ-పెల్లి సేస్తాడే హంట...

గగ్గయ్య:- (ప్రవేశిస్తూ) నిన్ననే వస్తావని యెదురు చూచాం
ప్రయాణం సుఖంగా జరిగిపోయిందా??

హను:- ఆ... సుఖంగానే వచ్చాం మాఁవయ్యా!... సామా
నంతా సద్దుకునేసరికి నూర్యాస్తమయమయ్యింది. అందుకే
యీవేళ ప్రయాణంపెట్టాను.

గగ్గయ్య:- సరే... వెళ్లిన్నానంచెయ్!... (నిష్క్రమిస్తాడు)

హను:- (శాంతవైపు వెట్టిగాచూస్తూ వికారపుచేష్టలుచేస్తూ
వెల్తాడు)

దాదా:- హేమ్మో హమ్మా శాంతమ్మాఘూర్? యీ
సైతాకవాలా హిక్డాకేరిందీ??...

శాంత:- అవునుదాదా... నా పవిత్రతాశయాన్ని భంగపరచడా
నికి నా చాలిట సైతానుగానే సమావేశమయ్యాడు. ఈ
యన మామేనత్త గారికుమారుడు. తల్లిదండ్రు లిద్దరూ
మరణించారు. వాళ్లుపోయేటప్పటికి యీహనుమంత్రావు

మైనరైనందున యీయన తాలూకు యిరువైయ్యేడువేల
రూపాయల ఆస్తి పన్నుబిల్ల పరంగా వుండిపోయింది. ఇప్పుడు
మైనరు వెళ్లింది - యీకోతి మొగమాడికినన్నిచ్చి వెళ్లి చేసి-ఆ
యాభంతా కాజేయ్యాలని మానాన్నగారు వీన్నిక్కడికి
రప్పించారు. ...దాదా! ...నాకు పరీక్షామయం ప్రవేశం
చింది. యేలోకోత్తమ కార్యసాధనకై లోకమాన్యులంతా
యేకదీక్ష సాగించారో - యేనుహత్తర కార్యసాధనలో
మహాత్ముడు తన నిండుప్రాణాలబలిగావించాడో - అట్టి
విధోత్తమజాత్యైక్యతాసాధనకు ప్రాణాలై నాబలిగావింపసిద్ధ
పడ్డాను. అందు కుపకరణంగా చిన్ననాటినుండి సద్గుణసంప
న్నుడై ప్రకాశించిన ప్రకాశ్ ను వెళ్ళాడి ప్రపంచానికి
ప్రత్యక్ష సన్మాతృకను ప్రదర్శింపవలెనాను.

దాదా:- భావే! ... శాంతమ్మాఘోర్! మీకీ నానాఘోర్
హిన్నార్. హంటే మీకీ-మీకీ-హంతా మర్గయే

శాంత:-నీవేమీ భయపడనక్కర్లేదు. మనభారతావనిలో
మహనీయులు - ఊదారులు - స్వార్థత్యాగులు - యెంత
మంది నానాజాతి నిర్మూలనానికి కారణభూతులుకాలేదు?
నీ. ఆర్య వైశ్యుండయ్యు హరిజనుండై తాను

కాంతిచెడిపోయేనే? గాంధీతాత.

తన పుత్రుకను వైశ్యతనయునకిచ్చి రా
జాజి విశ్వాన పూజలనుగొనడే ?

అంటే దక్కరని పెండ్లియాడిన బ్రాహ్మణ

యవనతి వంశీయులు స్థవముచేసారె ?

గోపరాజులవారు గోరితన కూతును

మాల యవకునకిచ్చి మాన్యుడవడె ?

విభు లసంఖ్యాక వర్ణాంతరపు వివాహ

ములను చేసియు మాన్యులు ముక్తిగనరె ?

యేటికెరుగిది మానాన యేమిసేయు ?

విజయమో - వీరస్వర్గమో - వెనకుదాన!

చాదా:- హేమో హమ్మా సెప్తార్-మాకీ క్యామాయిం ?

మీటి హిష్టం మాకీ హాల్లూమాత్రం ఖరాబ్ నేపించా

హొద్దు. (వెళ్తాడు)

శాంత:- (అలోచనా ని మగ్నయై కూర్చుంటుంది)

చాదా:- (ప్రవేశించి) హివో! జాబూ హొచ్చిందండీ!

(జాబునిస్తాడు)

శాంత:- (జాబు చదువుకొని) చాదా !! చాలా కులాసాగా

వున్నారట. యీ వేళతో పరీక్షలు పూర్తవు తయ్యట.

చాదా:- పొద్దాకా పరిచ్చల్ - పరిచ్చల్ - పరిచ్చల్ ...

హేమో పరిచ్చల్ హండీ ? ఖొంపల్ కూల్చే పరిచ్చల్

శాంత:- చాదా ! యీ పరీక్షలో పాసైతే - వ్యవసాయ

శాఖాడై రెక్టర్, నెలకు మూడువందల రూపాయలజీతం -

గజెటెడ్ అఫీసరుపదవి... తెలుసా ?

హను:- (లోపలనుండి) దాదా! ... దాదా!!

దాదా:-చోటాబాబూ బులాతాపై - మై జాతుం, (వెళ్తాడు)

శాంత:-పాట

హృదయమా!!...ముదమామెనుగదే!...

కదురుగల్గినదే!...!హృ!

ఉదయించుగదే - నీలోజోతి

కుదిరించగదే - నాలోభ్యాతి

యెరిగించగదే - యీ యపినీతి

పదిలపటచు స్త్రీజాతి !హృదయ!

హను:-((పజేళిస్తూ)

ఒహూహూ! ఒహూహూ! హూ!హూ! మరదలా!!

రారమ్మా ఒకముద్దిమ్మా! !ఒహూహూ!!

నన్ను పేమించవే! - ఓ మరదలా!

నినుచేరగనీవే! - నా మరదలా!

అనుమానించావంటే - ఓ సఖయా!

ఆవులించి మ్రింగేస్తా - నే భార్యా!...!ఓ!

శాంత:-ఏయ్!...నీకేమైనా మతుందా??

హను:మతీ?...?...మ - తి - ...మతంటే?...మెదడు ...

అదెక్కడుంటుంది ? ... తలకాయలో ... తలకాయ

యెక్కడ? - మెడకాయమీద...ఆ...చూచుకోనియ్ !

(జేబులోని అద్దాన్ని తీసిచూస్తూ తల - మెడ - సవరించు

కుంట్లూ! ఆ... ఇదిగో!!... నాకు తలకాయయుండి...
 పాట. మా మరదలు గుడ్డిది - నాకుతలకాయ లేదన్నది.
 గుడ్డోడు - కుంట్లోడు - గుడ్లకి వెళ్తుంటే
 గూనిమీదన్నుంది - గుడిసేటిది ||
 పోగొడే - చిన్నినాయన -
 సగంకాలమన్నా తీరదాయె - రావుగాడికి ||

శాంత:-ఓయి భగవానుడ ! శ్లాఘనీయమైన నీ శృష్టిలో
 ఇలాంటి చవటాలనుకూడా నిర్మించావా ?

హను:-నీ కొరకే...

శాంత:-నాకొరకా? ...యెందుకు !

హను:-నిన్ను - వివాహంబు గావించుకొనుటకు,

శాంత:-నీ మొఖం

హను:-నా మొఖమా? ...నా మొఖంలో - నీమూతి - నీమూతిలో
 - నాముద్దు. కాండబుబ్బ బాకీ...

శాంత:-(వాని తెలివితక్కువ సంభాషణకు నవ్వుతూంటుంది)

హను :-ఆ...నవ్వింది నవ్వింది మారాజ్!!

(కొగలించుకొనజావ - శాంతచెంపపెట్టుపెడుతుంది. కూర్చుని
 యేడుస్తూ) మాచయ్యా ! మాచయ్యా !! ...మళ్ళీ...
 శాంతే...నన్నే...గూబే...అదిరిపోయేతట్టు కొట్టింది...
 అని చెప్తానుండూ...అప్పుడే అయ్యిందనుకున్నావా? ...
 ఉండమ్మా! వుండూ !

శాంత:-చెప్పి తే చెప్పావుగానీ... ఆ... ఆ చాదస్తంగావాగక
వెళ్లు!

హను:- (లేచి వెళ్ళబోయి వెనుకనుండి శాంతను గట్టిగా కొగ
లించుకుంటాడు).

శాంత:-అమ్మా! దాదా!!... దాదా!!! (కేకలేస్తుంది)

దాదా:- (పరుగిడివచ్చి శాంతను కొగలించుకునివున్నా హను
మంత్రాపును రెండు తోములు తోముతాడు)

హను:- (శాంత చెండుచాటున దాసుతాడు).

దాదా:- బద్మాష్ వాలా... హంత మదం నేసిందోయ్ నీకీ!...

హాడోల్కీ-మీదాపడ్డావ్?... హడ్డం తెగండి శాంతమ్మా
ఘోర్! యీ హిబాసారీ హెద్వాయ్ కీ ముఖలోష్లా
కుంభం రంగు థడ్ థడ్ హన్నిచ్చాలా (మల్లీకొట్టబోతాడు)

హను:- మావయ్యో!... మావయ్యో!! చంపేస్తున్నాడు
మావయ్యో!...

గగ్గయ్య:- (ప్రవేశిస్తూ) యేవిట్రాగోల?... యెప్పుడూ యీ
దాదాగాడితో యిల్లంతాగోల-రద్దీని... యేవిటేలమ్మాయ్
అల్లరి??

శాంత:- యే... దో... క్రొత్తరకం పురుగు... మీదవాలింది
నాన్నా! అందుకు భయమేసి కేకలేశాను- అందుకు వీళ్లు
కేకలేస్తున్నారు. అంతే...

గగ్గయ్య:- ఇంనుకేనా యిల్లంతా అల్లరి! పోయిన్నానంచెయ్

శాంతి ;—(నెమ్మదిగా నిష్క్రమిస్తుంది)

గగ్గయ్య ;—(శాంత వెనుక వెళ్తాడు)

మాను ;—(తాళతూ బెదురుతూ వెళ్తుంటాడు)

దాదా ;—బట్టిపోయావే బేగా!! (మరియొక ప్రక్కకు వెళ్తాడు)

(తెరవాల్తుంది)

మూడో రంగం

(ప్రకాశ్-సూర్యం-మకాం వున్నాగదిలో యేకాంతంగా ఆనందంతో)

లత ;— పాట :—

అహా! ధన్యులమైతిమిగా-అహా! ఒహో! ||ఆహా||

ఊహాసాధములో మేము తీర్పులుగా అహా! ఒహో! ||ఆహా||

సహోదరునిచేరి-యా-మహాయశము మీరి-

సహాధ్యాయు సహారాతో హరిజనోన్నతిని గోరి ||ఆహా||

కఱిడు గట్టుకున్న మా హరిజన దుర్నితులున్న

కఱికు ఖడ్గములను చూసి-నఱికెదమెద దయను బాసి||ఆహా||

సూర్యం :— (ఆటపరికరములతో ప్రవేశించి - లతనుచూచి -

నిర్ఘాంతపడి) ఓ!...లతా...దే...వి...గా...రు...

లత :— సమస్తే సూర్యం!

సూర్యం :— సమస్తే!...యెప్పుడు...

లత ;— యే? అలానిర్వణ్ణులై శిల్పపతిమగా మారి పోతున్నారు?

సూర్యం :- అవును లతా !... నీ జగదేక మోహనాకారాన్ని చూచి-యే మానవ మాతృమ శిల్ప ప్రతిమకాకమాన్తాడో చిరకాలమైతిచేసిన నేనే...

లత :- యే? స్థలితమైపోతున్నారా?

సూర్యం :- స్థలితంకాదు-అనంత వాయుకెరటాల్లో మిళితమై పోతున్నాను.

లత :- సడీ ... పోయిందిలే ఇంజనీరింగ్ కోర్సేపాసయ్యా రనుకుంటున్నాను దానితోపాటు ప్రకృతిసార్థుకూడా కంప్లీట్ చేశారన్నమాట

సూర్యం :- కాదు లతా! నీకునేత్రాలుంటే నాహృదయ కుహరన్లో యే పవిత్రదూపాన్ని ప్రతిష్ఠించి పూజిస్తున్నానో చూడు! - నీకుచెవులుంటే నాప్రతిరక్తాణుపూ-యే పవిత్ర నామాన్ని జపిస్తున్నవో విను! నీకు ...

లత :- ఆగం డాగండి !...లోపలున్నా ప్రతిమను చూడలేను గాని-రక్తాణువు లేమంటున్నయ్యో కాస్త వివరిద్దండి (సూర్యంచాతిపై చెవినానించివింటూంటుంది)

సూర్యం :- (స్త్రీస్ఫుర్యవల్లతన్మయంతో లత తలనిమురబోయి వెనుకాడుతాడు)

లత :- (గ్రహించి) దేహం లతను కౌగలించుకోబోతుంది- హృదయం బ్రహ్మచారి-బ్రహ్మచారి-అనిఘోషిస్తుంది..

సూర్యం :- (తృప్తిపడి దూరంగానిలబడి) లతా!! నిర్మలమైన

ప్రేమ నాపవిత్రహృదయస్లోచుండి బాంధవీకల్లబడింది
అంతే.

అతః— అయితే యీ జబ్బు మీక్కూడా పుట్టింకన్నమాట...

అలా అయితే హాస్పటల్ కి పంపించాల్సిందే.

మూర్ఖం— అదేమిటి?... హాస్పటల్ కి?... జబ్బేంటి?...

అతః— జబ్బేంటా?

సీ, క్లాసులో లేడి టెన్సినులో లేడి యని

వైరెటీ ఫేసుల వెదకువారు

హోకు మూట్లను వేసి కోకప్రంక్షుడుడాసి

బోకుడు హానర్స్ పూజ్యవరులు

బ్లంటిఫోరవర్సు యింటి కెదురుగజేరి

తంటాలు పడి స్లో గ తారువారు

ఎఫ్ఫెస్ ఛాన్సుకై యీవిణింగులయందు

పార్కులో సన్నగా కూర్చున్నారు

స్త్రీల పేకెండ్ల కొరుకుగా శెల్పుగానె

డిన్నరుల కెల్ల చేరుకొను చున్నవారు

ఎవి బ్యూటీ ఫిగర్ వెనుక యేగువారు

ఉంటు వున్నారు పర్సెంటు నైంటి నైను.

ఈ పర్సెంటేజీలో తమకొక పేరెంటుని- ఇలాంటి పేరెంటు

ప్రతిజ్ఞలు పాలిస్తారా? అని.

మూర్ఖం— అట్లైన నేను ప్రతిజ్ఞను పాలిపచుతటి కృతఘ్నుడ

నను కుంటున్నావా?

లత:- మరే మనుకోమంటున్నారు?

మూర్యం:- లతా!!...యటువిను!

చ!! నిజమగు దేశనాయకులు నెహ్రూ పతేలు అజాదులాదిగా
విజయాల గన్న భారతికి పీఠమూరుడనేని మేనిదా
నిజకుల వేడిర క్తమును నేలను కార్చిన కార్తుగాని నే
విజయముగాంచకున్నయనివేడుకచచ్చెనముక్తిగాంచెదన్.

లత:- ఆనాడు హైస్టు క్లెస్టు మార్కులెయ్యడం మెడలో హాగ
మెయ్యడం.

ప్రకాశం:- (పవేశిస్తూ) చెల్లీ!!

లత:- (ఆతురతతో) అన్నయ్యా!!...అన్నయ్యా! (వక్షముపై
వాల్చింది)

ప్రకాశం:- నాచిట్టితల్లీ!!...యెప్పుడొచ్చావమ్మా!...పరీక్షలు
అవడంతోనే రాలేదే? జబుకూడా వాయలేదు, కోప
మొచ్చిందా?

లత:- లేదన్నయ్యా! పరీక్షాఫలితాలు తెలిసే వరకూ రాజ
ద్దనుకున్నాను. నీవు అగ్రికల్చర్ యెగ్జామీనేషన్లో ఫస్టు
పాసయ్యావని మాహాస్పల్ పిల్లలంతా విందుచేసి నాకు
దండలేశారన్నయ్యా!

ప్రకాశం:- అవునమ్మా! వేస్తారు. నీవు ఎం. బి. బి. ఎస్. పరీక్ష
పాసవడం- యిప్పుడు నాకశ్యతోచూచి - నాచెవుల్తోవిన్నా
నీకార్యదీక్ష-నీ శీలసంపత్తికి - ...అమ్మ...నాన్నవుంటే-

లత:- (దుఃఖపూరితము గల్గడంతో) ... అన్నయ్యా!! ...

పోష్టుమేన్:- టపా సార్!

[ప్రకాశం:- నూర్యం:- (లోనికిపోయి చెవ్రొక కవరు చింపుకుంటూ వస్తారు)

[ప్రకాశం:- (లతతో) నీయడ్రస్ కూడా యిక్కడ కేయిచ్చావాడి అదిగో! నీకొక రిజిస్ట్రీ లెటర్ వెళ్ళు!

లత:- (లోనికిపోయి కవరు చింపుకుంటూ వస్తుంది.)

[ప్రకాశం:- ప్రభుత్వపు పీలుపు నెలకు మూడువందల రూపాయిల జీతంతో అసిస్టెంటు వ్యవసాయ శాఖా డై రెక్టరుగా రమ్మని టున్నారు.

నూర్యం:- నాలెటరూ అదే నెలకు రెండువందల యాభై రూపాయల జీతంతో అసిస్టెంటు ఇంజనీరుగా రమ్మని.

లత:- నాకూ తందాన తానే - నెలకు రెండువందల యాభై రూపాయల జీతంతో అసిస్టెంటు డి. యం. ఓ గా రమ్మని

[ప్రకాశం:- వెళ్తామా?

లత:- వెళ్తారా??

నీ! మొండి చాకిరి చేసి యెండి మననారుండ
పూట కూటికి మీరు పోదురయ్య
ఎండ వానల కోర్చి యండ వారిని బాసి
భువన స్వర్గముగోరి పోదురయ్య
అమ్మా!! యనుచు కూటి కల్లాడు ప్రజలను
విడనాడి పదవికై నడతురయ్య

స్వార్థలుబ్బులకు పరమార్థ సేవలు చేయు
మనుషీనుగుల నెట్లు మరతురయ్య

గీ॥ జాతిర క్తంబు మీలోన చల్లబడెన?
మేటి పల్నాటి కన్నముని పోటుక త్తి
మొక్క వోలేడు-చేపట్టి ముక్తిగనుడు!
ఝూన్సి లక్ష్మీని నేనాడు జయము గూర్చు॥

ప్రకాశం: సూర్యం:- (ఉద్రిక్తులై - వైన్ కట్టి - శెల్యూట్ చేస్తూ)
జై! హింద్!

లత:- (శెల్యూట్ చేస్తూ) జై! హింద్!... జాత్యైక్యాతా!

ప్రకాశం; సూర్యం:- జిందాబాద్!

పోష్టు మేన్:- టెలిగాంసార్

ప్రకాశం:- (లోనికిపోయి కవరు చింపుకుంటూ వచ్చి)... సూర్యం
... చెల్లీ!! మనకోర్కె సాఫల్యమైంది... ఇదిగో! మన
గ్రామాలమధ్య బంజరీ భూమి మాల-మాదిగల పేర మం
జూరై-యేటిమెలికె త్రవ్వడానికి యిరవై యేళ్ళకు వాయి
దాల ప్రకారం తీర్చుకునే షరతుమీద యూభైవేల రూపా
యలు పాస్ జేసిన ప్రభుత్వపార్డరు.

సూర్యం:- సామాను సర్దెయ్యండి. గ్రామానికి వస్తున్నామని
స్వామిజీపేర టెలిగాం యివ్వండి.

(జాతీయనాయకుల ఫోటోల చెంత కరిగి)

ప్రకాశం:— సీ. కులతత్వములమాప కూలిపోయిన తాత !

దివినుండి యాశీర్వదించుమయ్య

సూర్యం:— స్వాతంత్ర్య రథమును సాగించు పండితా !

దీవించి పంపుమా దీక్షనలుప

లత:— కష్ట జీవులమాత ! కష్టూరి బాగాంధి !

సేవించ మాకు యాశీస్సు లిమ్మ

ప్రకాశం:— ఆచార్య కృపలాని ! ఆంధ్రకేశరి ! రంగ !

ఆశీర్వదించ రే ఆత్మజలము

సూర్యం:— సీ॥ ఖండేర్కరా ! జాతులఖండనంబు

ఖండనముసేయ దీవించు కరముజాపి

లత:— విజయలక్ష్మీ ! హరిజన విజయమునకు

వేగ యాశీర్వదించుమా వేడుదానీ

ప్రకాశం: సూర్యం: లత: పాట:—

ఓ ! మాత ! ఓ ! భారతమాతా !

ప్రేమామృత సుధానేత

ప్రతిని యిదే ఓహో ! మాత ! ॥ఓ॥

నీ మనంపు చింతవీడి దీవెనలిమ్మా !

అమర యశము గూర్చెదమమ్మా !

ధైర్య స్థైర్య శౌర్య పటిమ

యుర్విజాట గర్వముగా

తరలినాము ఓహో ! మాత ! ॥ఓ॥

(వెళ్తారు - అవనిక జూరుతుంది)

న వ యు గ ము

[సాంఘిక నాటకము]

ఐదో అంకం - మొదటి రంగము

(మీటింగు సన్నాహం - అలంకారాలుచేస్తూ, బల్లలకు
కుర్చీలు సర్దుతూ గంగన్న - మంగన్న - రంగన్న - వగైరా
మాలలు)

రంగన్న:- మావా! స్వాంగోరూ... వే... ద్ద పండగల్లే
నేయిత్తుండాడు గందా?... యామ్మీటింగురా యిది ?

మంగన్న:- పెకాశబాబుమాదిగంటే... లత... సూరయ్య
... యీళ్ళంతా పత్తుండారంట్రా!

రంగన్న:- యీళ్ళంతా వోళ్ళోశా? తెలవకుండాయేడుత్రావ్.

మంగన్న:- మన దాసిగాడ - మాణిక్కి పిల్లలే రంట్రా? అట్లు
గాత్రా!

రంగన్న:- మావా! ఆళ్ళింకా బతికుండా రంట్రా?

గంగన్న:- బతికుంటువేంట్రా? ఒడ్డునాయాల! బియ్యేలు.
యంయేలు యిస్కొలుపైన సదివే సొత్తుంటేనూ.

వ్యామిజీ:- (ప్రవేశించి) యేంగంగన్నా! ఎనులన్నీ పూర్తైనయ్యా?

గంగన్న:- ఆ! ఆ!... అయిపోయినియ్యండి!

స్వామిజీ:-రైలు వెళ్ళింది. వాళ్ళి వస్తూనే వుంటారు. కబ్బన్న-
దిబ్బన్న- స్టేషనుకు వెళ్ళారుగా? (ప్రక్కకుచూచి) అరుగో-
వస్తూనే వున్నారు.

ప్రకాశం:-సూర్యం:- లత:- కబ్బడు:-దిబ్బడు:- (ప్రవేశించి
తాము తెచ్చిన పూలమాలలు స్వామిజీకివేసి నమస్కరిస్తారు)

ప్రకాశం:-ఈ హరిజనాభ్యుదయ మహాసభకు శ్రీస్వామిజీని
అధ్యక్షస్థానా న్నలంకరించ ప్రజల తరపున ప్రార్థిస్తున్నా.

అందరూ:-స్వామిజీకి...జై!

స్వామిజీ:-(అధ్యక్షుడై న్నలంకరించి) మన మధ్యనన్న-
యవకులు ఒకజాతీయగీతాన్ని పాడతారు.

ప్రకాశం, సూర్యం, లత:-పాట:-

శేవరా!! హరిజనా!

భావప్రపంచపు భాగ్యోదయమిదే

నేడె ఫలించిందోయ్! కూడిచరించందోయ్!! శేవరా!!

1 ఆరిన జోతులు - మారినసీతులు

కోరి వెలిగితే - మారి మెరిగితే

దారిద్ర్యంబే - బాసిపోదా?

ప్రారబ్ధంబే - మూసిపోదా? || శేవరా!!

2 తే! లేవండోయ్!-లే! లేవండోయ్!

అరుణకాంతులవే - ఆవరించినయ్

కిరణకాంతిచే - పోరండోయ్!

తరుణకాంతిచే - కూరండోయ్! || లేవరా!||

గడచిన పేచీ మఱువండోయ్

ముడిచినపేజీ తెరిచండోయ్

గణ గణ గణ గణ - గంటా రావము

ధన ధన ధన ధన - ధర్మదుందుభి

మోగించండోయ్! - సాగించండోయ్!||

స్వామిజీ:-మహాజనులారా! మీ గ్రామస్తులై - మీతో అన్న
కట్టా లనుభవించి పన్నెండు సంవత్సరాల క్రితం మీమధ్య
నుండి వెళ్లగొట్టబడిన దానయ్య మాణిక్యమ్మల బిడ్డలు
ప్రకాశం - లతలే వీరిద్దరు.

దానయ్య : మాణిక్యం:- (ప్రవేశిస్తూ) బాబా! ... బాబా!!

ప్రకాశం : లత:- (నిర్ధాంతపడి విని-గుర్తించి) బాబూ! ...

అమ్మా!! (ఎరుదువెళ్తారు ఒకరినొకరు కౌగలించుకుంటారు. ఆనంద పరవశత్వం చెందు తుంటారు)

స్వామిజీ:-ఆహా! ... నేడు పర్వదినం ... ఎన్నాళ్ల క్రితమో

చచ్చిపోయారని నిశ్చయించుకొన్న దానయ్య మాణిక్యమ్మలు నేడు మనమధ్యకు అకస్మాత్తుగా రావడం ఆశ్చర్యం - అద్భుతం. బిడ్డల్ని కన్నందుకు యిలాకష్టాలు అనుభవించి యైనా బిడ్డల్ని వుత్తీర్ణుల చేయించిన యీ తల్లిదండ్రులే భారతమాత బిడ్డలనిపించు కుంటారు. బోలో! దానయ్య

మాణి కృష్ణ మృలకు ... కై ! (అందరూ జైని నాదాలు చేస్తారు.) సూర్యాస్తమయం కాబోతుంది మన కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభిద్దాం. యీ యువకుడు యేటి అవతల మాదిగ పల్లెలోని మీలాంటి బీదకుటుంబీకుని చిడ్డ సూర్యం. వీరు ఒకరు ఇంజనీరు, ఒకరు వ్యవసాయ కాఫీ డైరెక్టరు - ఒకరు యం. బి. బి. యస్ డాక్టరు, పరీక్షలు పాసై - తమకు గజెటెడ్ ఆఫీసరు పదవులు - బంగ్లాలు - గుమ్మస్తాలు - జమాన్లు - కార్లు - నెలకు మూడువందలు - రెండువందల యాభై రూపాయల జీతాలు - యిస్తామని ప్రభుత్వంవారు బ్రతిమాలినా - అవన్నీ విడిచి తమ జాతీయతైన మీరు అష్టకష్టాలు అనుభవిస్తుండగా చూస్తూ సుఖంగా రాజభోగాలను అనుభవించడానికి యిష్టనేక - మీకు జ్ఞానోదయాన్ని నెఱపి - జీవనోపాదుల గఱపి - మిమ్ముద్ధరించడానికై మీమధ్యకు వచ్చారు. అట్టి పుదారులైన వీరికి మీరు కృతజ్ఞులై యున్ననాడు - విద్యాధికులైన వారందరూ వీరివలే జాత్యోద్ధరణకు - జాత్యైక్యతకు - తమరక్త మాంసా లొడ్డిన నాడు - ప్రజలందరూ విద్యావంతులై - విద్యభావాలతో - విద్యకంఠాలతో - దేశమాతను నేమించిననాడు మనకు స్వాతంత్ర్య సౌఖ్యం చేకూరిందని గర్వించగలం.

బోలో! స్వతంత్ర భారత్ కీ... జై !

అందరూ:—(జై జై నినాదాలు చేస్తారు)

స్వామిజీ:—ఇప్పుడు ఇంజనీరు సూర్యంగారు మాట్లాడుతారు.

సూర్యం:—మహాజనులారా! యీనాడు మన యీ మహాసభకు అధ్యక్షత వహించిన యీ మహానీయుని అనుగ్రహం వల్లనే మాకు సకల విద్యాపారంగతప్రాప్తి లభ్యమైంది. పెంటకుప్పలపై దొర్లాడుతున్నా మన మాల - మాదిగ పల్లెలనుండి విడువందలమందిని వ్రావయను - చదువను నేర్చిన వారిగా సిద్ధపరచి - నాగరికులగా మార్చిన యీ దానశీలుని మనవారందరి తరపునా వందనాలర్పిస్తున్నాను.

మీ కందరికీ ఒక్కముఖ్యవిషయాన్ని చెప్పాలని యీ సమావేశాన్ని యేర్పాటు చేశాం. మేము చదువుకుంటున్న రోజుల్లో మా తల్లి దండ్రులైన మీయందరి కష్టాల్ని తలంచని రోజు - మిమ్ములను గురించి దుఃఖించనిప్రార్థ - ఒక్కటి కూడామాకు జరగలేదు. మీసుఖ జీవనానికై మా జీవితాల సంకితంచేయ కట్టుకున్నా కంకణాలివిగో! కళకళలాడుతూ మెరుస్తూనే వున్నయ్. ఇంతటి మహాపీరులు వస్తూ తెచ్చిందే తయ్యా? అని మీరడుగవచ్చు. తెచ్చాం. మహాభున కార్యాన్నే సాధించుకొచ్చాం. వినండి. మన మాల-మాదిగ పల్లెల మధ్యనున్న యేటిమెలికను-తిన్నగా త్రవ్వడానికి అర్జీ పెట్టాం. అదిత్రవ్వినందున విడువందల యకరాల భూమిసాగు లోకి వస్తుంది. ఆ భూమిని మనరెండు వందలయ్యై

కుటుంబాలకున్నా కుటుంబం ఒకటికి రెండైకరాలు పోషణన
శ్రీ గవర్నమెంటువారు మనకు మంజూరు చేశారు.

స్వామిజీ :- జాతీయప్రభుత్వానికీ...జై !

మూర్యం :- మన మందరమూ ఆ ఏటిని శ్రద్ధాని కూటికి
లేని మనం అంతపనీ చెయ్యలేమని ప్రభుత్వానికి మనవి
చేశాం. యిరనై సంవత్సరాలు వాయిదాల ప్రకారం తీర్పు
కునే వరతుమీద యాభై వేల రూపాయలు మనకు అప్పు
యిచ్చారు.

స్వామిజీ :- జాతీయప్రభుత్వానికీ...జై !

మూర్యం :- ఆ సామ్మతో మనం భుక్తిని గడుపుకుంటూ
యీ సంవత్సరమే ఆ భూమిని సాగులోనికి తీసుకొని
రావాలి. యీరోజే పని ప్రారంభించాలి. మనమందరమూ
నడుములు బిగించాలి-విద్యంతో కార్యరంగంలోకి దూకాలి.
మన విద్య విధ్వంసకులవల్ల గాని-అసూయావేసులవల్లగాని-
ఆపదలు సంభవిస్తాయని మీరేమీ భయపడకూడదు.

సీ. ఆంధ్రరాష్ట్రపు కోట ఆకాశమును దాక

ఆంధ్రకేశరి 'హాపి, ఆమచుండ

తెలుగుదేశపునాక తెరలెత్తి పట్టాభి

ప్రతిభ 'చుక్కాను' చేపట్టి నిల్వ

రైతు కూలీ ప్రజారాజ్య 'శకటము'లాగ

ఆంధ్ర రంగా గిరియు అట్టుసాచ

హరిజనోన్నతి బాట క్షమా అడవిని

నలుకగా నాగప్ప సదుముగట్ట

గీర్తి గోపుర స్తంభమై మూర్తి, నిల్వ

ఆలసిం చెదవేలనోయ్ ! హరిజనండ !

రమ్మ ! దూకుము ! కార్యరంగమ్రలోన

విజయమో ? వీరస్వరమో ? వెదకుమయ్య !

స్వామిజీ :- ఇప్పుడు యం. బి. బి. యస్. డాక్టరస్ శ్రీమతి
లతాదేవిగారు మాట్లాడుతారు.

లత :- తల్లి తండ్రులారా ! శ్రీమతి లతాదేవి గారని గౌరవ
పదాల్లో పిలిపించు కొనుట నాకిష్టనేను. నేటి నుండి మీ
రందరూ నన్ను - లత, అని పిలవండి - లత, అంటే ఆకులు -
పువ్వులు వికసించిన తీగ - ఆతీగవలే మీకు అల్లుకు పోవాలని
నాకోర్కె - తీగ వల్ల చెట్టుకు అందముంది. చెట్టును చుట్ట
కున్నా తీగకూ అందముంది. అట్లే మీవల్ల నాకుముక్తి -
నావల్ల మీకుశక్తి కలగాలి. మీలోలేనిశక్తి యేముందో వెత
కండి. అహోరాత్రాలూ కష్టపడతారు - అందరికీ తినిపిస్తారు
వారిచేతనే తిట్లుతింటారు అందరికీ వుపాయాలు చెప్పుతారు -
వారిచేతనే చెప్పబెట్టలు తింటారు. అందరికన్నా ఆరోగ్య
ప్రదేశాల్లో వుంటారు - అంటువ్యాధుల్లో అకాలన్తోనే
చస్తారు. వీటన్నిటకీ కారణం అవిద్య - అనారోగ్యం -
చదువులేనిమొద్దు - కదలలేనియెద్దు అన్నట్లు మిమ్మును

యెదుల బాదినట్లుబాది - మీచేత పాటుబడించుకుని -
 మీకువరిగజ్జెనా వేయక - గాజిని కట్టెనున్నారు. మీరు
 నాగరికులై - జీవన సౌలభ్యము కావాలంటే ముందుగా
 విద్యనేర్పాలి - మేమందరమూ - అన్ని వేళ్ళల్లోనూ - యువ
 కులకు - వృద్ధులకు - స్త్రీలకు - పిల్లలకు - వుచితంగా
 విద్యనేర్ప సిద్ధంగా వుంటాం మీకే సమమూల్లో తీరితే -
 ఆసమయంలోనే వచ్చి విద్యనేర్చుకోండి. ఇప్పుడు మనపల్లె
 లందు కలరావ్యాధి వ్యాపించి వుందంటే - మీయిళ్ళమధ్య
 మురుగునీరు - పెంటప్రోగులు - కుళ్ళువస్తువులు - శిథిల
 జంతువులు - యీగలు - దోమలు - మొదలైనవే కార
 ణాలు. వాటిని వారిం చే విధానాన్ని అమలు జరపడానికి
 వాలంటీర్ల దళాన్ని తయారుచేస్తాం. మీరందరూ ఆరోగ్య
 పద్ధతుల నవలంబించండి - విద్యావంతులవండి - నిరంకు
 శుల బారినుండి తొలగండి.

ఉ. పాపులు నీచమానవులు బానిస లంచును బాధపెట్టి యీ
 తాపుల జీవనంబుననె తాండవమాడుడటంచు నెట్టినన్
 ఓపికతోడ హింసలను యోర్చిరి శుభములేమిచేత నో
 తాపసులార! మేల్కొనుడి! ధన్యతగాంచుడి! విద్యనేర్చియున్.

స్వామిజీ:- శ్రీయత ప్రకాశరావుగారు ముగ్ధులు.

ప్రకాశం:- ఈ హరిజనాబ్దుదయ మహాసభకు అధ్యక్షులైన

శ్రీ స్వామిజీకి వారుమనకుచేసిన అపార సేవకు జోహారు

లర్పిస్తున్నాను “హరిజనులు” అని మహాత్మాగాంధీచే
 చామకరణం చేయ బడిన మనవారు పూర్వము “ఆదిమ
 నివాసులు” అని పిలువబడుచు - సకలవై భవములచే తుల
 మాగిన అఖండ భారతదేశాన్ని అవిఘ్నంగా పాలించిన
 యోధాగ్రేసరులే. తదుపరి మధ్యాసియానివాసులు మన
 వారి పంచజేరి - మనవారి యెత్తు మెతుకులుతిని - తిన్న
 యింటి వాసాలులెక్కించినట్లు మనలో మనకు చీలికలు
 పెట్టి - విరోధాలు - విభేదాలు - కల్పించి - చీలదీసి -
 జయించి - దూరంగా తరిమివేశారు. మల్బీతలెత్తకుండేం
 దుకు దూరంగా గుడిశెలు వేసుకొమ్మని - గ్రామ వీధు
 ల్లోనికి రానీయక - బావుల చెఱువుల నీళ్లు వాడనీయక -
 హింసించారు. పొలాలలో పనులు మాత్రముచేయించు
 కుంటూ - ఆభూముల విక్రయంతోపాటు పనివారిని
 కూడా విక్రయించేటంతటి బానిస కులాలుగా మార్చారు.
 తిను బండారాల కొనుక్కొనుటకైనా గ్రామాలలోనికి
 రాకుండా శాసించారు. ఆసామి పొలన్నోకి వచ్చుట
 చూచి కనుచూపు దూరన్నో వుండగానే ఆ పొలాన్ని
 విడిచి - యే యడివిలోనికో - యే చెట్టు పుట్ట చాటుకో
 పారిపోయి - కంటి కగుపడకుండా దాకుని కీచురుగొంతు
 కుతో “బువ్వపడేయండిదొరా !!!” అని కేకవెయ్యాలి.
 అప్పుడా యాసామి కొంత అన్నాని క్రిందపడేసి వెళ్లే

ఆ యాహారాన్ని కాకులు - కుక్కలు తింటున్ననూ -
 ఆయన కంటికగు పడునంతవరకూ ఆ యాహార పదా
 ధాలవద్దకు వెళ్లరాదు. ఆ కుక్కల - కాకుల - యెంగిలి
 తిండినేతిని - వాకిరి చారికి చేసేవారిగా ఆజ్ఞాపించారు.
 వారు హింసించిన విధానమంతా చెప్పు కోవాలంటే
 సంవత్సరానికైనా తరగదు. వారు పెట్టిన బాధలు
 పుస్తకాలుగా వ్రాయాలంటే సహస్ర పర్వ హింసాభారత
 మూతుంది. హృదయాలు తరుక్కుపోయే బాధలు పెట్టారు.
 గుండెలు బ్రద్దలయ్యే ఘాతుక చర్యలు చేశారు. అట్టి
 ప్రత్యక్ష నరక బాధలు - మానవాతీత వృశ్యాలు చూచి
 బాబూజీ వాపోయాడు. అభోగతి పాలైయున్న మనకు
 హరిజన నామ కరణంచేసి - తానూ హరిజనుడైనాడు.
 మహాత్ముని ఆశయాల ననుసరించిన దేశనాయకుల నిరం
 తర కృషివల్లనేటికి మనము కొంతవరకైనా మార్పులోకి
 రాగలిగాము. ఇదిచాలదు. మేమూ ప్రపంచస్లో వృక్షులమే
 నని నిరూపించాలి మెజార్టీ ప్రజానీకానికి అసహ్యంగా
 కన్పించే మన ఆచార - వ్యవహార - ఆహారవిహారాదుల్లో
 మార్పుకలగాలి - నానాజాతి నిర్మూలనానికి ఐక్య - అను
 రాగ - ఆయుధాల ధరించి - విఘ్నకారుల జయించి -
 ఒకే ఒక భారతజాతిని నిర్మించాలి. ఒక్కజాతికిచెంది - ఒక్క
 చోట నివాసముండి - ఒకరికొకరు అంటూ - సంటులు

గలిగిన మన వారంతా యేకంగావాలి. మనలో మనస్సు
 చీలికలు గల్పించి - విభేదాలు పొడసూపించి - విరోధాలు
 రేకెత్తించి - మనలను ఏడించి పాలించిన కుద్రోహులు -
 యీ నానా కులాలను మనలో మనకు కల్పించి - మన
 మంతా యేకోదరుల మవిగ్రహించ వీలుగాని స్థితిలో వుం
 చారు. వాళ్లు నిర్ణయించిన జాతులే యీ మాల-మాదిగ
 - పల్లరి - పరయారి - చమాల్ - డోమ్ - మాంగ్ -
 థేడ్ - మహర్ - భంగీ - మొదలగు వేలాది తెగలు.
 ఒకరి నొకరు కలుసుకొన వీలుగా సంతటి అగ్నిపర్యటాన్ని
 మన మధ్య కల్పించారు. ముందు యీ నానా తెగలుగా
 వున్నా హరిజను లందరూ ఒక్క తల్లి బిడ్డలమేనని ప్రపం
 చానికి వెల్లడి చెయ్యాలి. నానా జాతి నిర్మాతలపై
 యుద్ధాన్ని ప్రకటించాలి.

సీ. జయపు నాదులమిత్తి జాతిభేదపు తొత్తు
 జగతి నరకాసురుల జంపకున్న

యేక మానవజాతి యేకోదరఖ్యాతి

యేక భారత సీతి లేకయున్న

కుల తత్వ మహ్మరి కుదురు గద్దెలతోడ

ప్రళయ బాంబున ధ్వంస పఱచకున్న.

మాల మాదిగ గోల మాపి యుజ్వలలీల

మాలలో పూలమై మసలకున్న

రాష్ట్రకేంద్రదాల మంత్రులై రగులనేమి?

భారతధ్యక్ష పదవినే బడయనేమి?

లేదు గృహమున సౌఖ్యము లేకమైన

విద్యజెండాను వైకెత్తు ! హరిజనుండ !

గంగన్న:- (ఉద్దేశంతో లేచి) మీ సభారందరికీ నా సెబాన్!

నాను సమవ్రతాని సరవముద్దురాయె, సెప్పేదాంటో

తప్పంటే తెయ్యుచ్చుకో వాలిగాని - యెహెహెహెహె

హెహేని నప్రతారేంటో! యెదవనాయాక్కారా? - యునండి!

యనండి!... కల్లుమూతలుబడిపోయి - గుడ్డినిద్దరోతుండా మన

మూలమాదిగోళ్లని నిద్దల్లోనుంచి తెగొట్టాడా మన పెకాశ

బాబు, నిజంగా ఆర్లుమనస్తా - ఒకపొరుగున కాపురపుం

టూన్ - ఒకబంటూలో పజ్జెత్తాన్ - ఒకే సోటే కల్పి మెల్పి

తింటూన్ - ఒకల్లోకల్లు అంటు కుంటూన్ - యెపుడో బేవారు

నాయూలు మినకీ - మరకీ యిరోదాలు పెట్టాలని యిట్టా

జేళాడుగాని - మరవంతా ఒకటే నని నాకు నికార్సుగా

లేలిపోయిందిరా మీ మనుసుల్లో యా వుండోగాని నా

మననూ - మీమననూ కల్పి నట్టుంటే - మనస్వాంగారిపేర జై

గొట్టొడా సూద్దాన్

(అంతరూ స్వాయాక్షిపేర జై నిరూపించేస్తారు)

గంగన్న:- బలే పసందైనోళామీరు. మన మూలమాదిగోళ్లని

ముందుగా గుళ్ళోకి రానిచ్చినకీర్తి ఆతిరువానుకూరురాజోరుకే

దక్కింది - మూలమాది గోళ్లు యే కమైనకీర్తిమనపల్లిలికీ
దక్కాలి, ఒరేకబ్బా! నువ్వుదిబ్బడు యింటికోసాల్లు
నూకలు పోగుజెయ్యిందా! అప్పుమనఁచూ కల్పి బంతి
బోజనా లేద్దావ్ ... యాఁ వుండో: సూరయ్యబాబూ! దా
స్తస్సగొయ్య యావన్నాగానీ ముందుగా రంగం లోకి
నేనే దూకుతా, మాదిగోళ్ళపిల్లోడు-మా...ంచి గిల
క్కాయంటోణ్నినూడు! నాకూతురు కోట్నిచ్చి పెళ్ళిజేస్తా.

(అందరుగంగన్నకు వై వై నినాదాలుచేస్త-గంగన్నను
వై కెత్తుకొనివెళ్తారు అందరికన్న వెనుక ప్రకాశంవెళ్తుంటాడు)
దాదా:- (ప్రవేశించి సాజ్జచే ప్రకాశాను వెనుకకుమరలిస్తాడు)
శాంత:- (అంతవరకూ జరిగిని దంతా చాటునుండిచూస్తూ
వుండి ఆనందంతో ప్రవేశించి ప్రకాశమెడలో పూల
మాలను వేస్తుంది)

ప్రకాశం:- (నిర్ఘాంతపడిచూచి-గుర్తించి-) శాంతమ్మా!! ...
(మోకరించి నమస్కరించి - కలాన్ని కళ్ళకద్దుకుంటూ -
నాడు తాను సమర్పించలేని కానుకయగు కుంకమ భరిణానా
తీసి-శాంతకుతిలకము దిద్ది - కానుకను అర్పిస్తాడు)

ప్రకాశం :-
మ. కరుణాలోల! విశాలలీల భువి మా కష్టాల బోద్రోలగా
పరమామ్నాయసజేల! శాంతమ! విశోభాజ్యాల! యీలీల మా

మృత్యుంగా నవతార బాల విలనో! మాటానవీనాంధ్రవా!
చరఖాళాల! యనాదర ప్రజలపై చాలీ! నమస్కారమో!

శాంత :-

ఉ. పావనమైన నోములను భక్తి దలిర్పగ నోచి నోచి నా
భావపు సూత్ర యజ్ఞమున బంధనజేయగ నెంచి యెంచి నే.
జీవము లుంచి తివ్విధిని చీకటిబాపు కుశాగ్రబుద్ధిమై
పావని దేశమాత నిల భాగ్యవిశాలనుచేయు కీనిధి !

గంగయ్య :- (ప్రవేశిస్తూ) యెవడేవాడూ ? (కొద్దూ) వాడితో,
యేంటి రహస్యాలు ! యెందుకొచ్చా వికృషికి ! ... యిట్లు
కదుల్తావా ? ... కదుల్తావా ?

ప్రకాశం :- (గంగయ్యనువారిస్తూ) వారేమీ తప్పుచేయుచు
యెందుకండీ ! అలా చంపేస్తారు ?

గంగయ్య :- నీవెవడవురా చెప్పడానికి ! ... మాలగాడిదికొడక !
పడుచు పడుచు ఆడాళ్ళతో ప్రైవేటుగా సంభాషించి
డానికి. అవతారమెత్తోచ్చావా గోపాలకృష్ణుడివి ??

శా. ఓరీ ! నీచకులాధ మోరి ఖలుడా! యోరీశరా! దుర్మతీ !
ఓరీ ద్రోహి! మదాంధ! మాఘనతలన్ యోర్వంగ లేకీవిధిన్
నారీ లోలుడవయ్యు మా దగు ఘరాణా దీయగాజాతువే
శూరాగ్రేసరునాదునేనిగనుమాచూపింతుశౌర్యోన్నతుల్

(శాంతను రెక్కబట్టి యీడ్చుకొనివెళ్తాడు. తెరవాల్తుంది.)

రెం డో రం గం

(యేకాంతంగా గదిలో బంధింపబడిన శాంత)

పాట

శాంత :- స్వాతంత్ర్యవనిన్ - సౌఖ్యమే - శూన్యమాహా||
మాతా ! భారత నాతికే ఖ్యాతిలేదా? ||స్వా||
జాతికే గుందినామే - నీతికే చెందినామే
సుతల్ - దుర్వేతల్ పో గతుల్ మాతవీవే ||స్వా||

సీ. ప్రజాతినోదార్పి చివికిపోయిన మాత !

కస్తూరిబా గాంధీ ! కరుణలేద ?

వీరభారతనారి విలపించు చుండెరా !

వీరేశలింగమా ! వేగరావ ?

దక్షిణాఫ్రిక స్మట్సు దక్ష యజ్ఞము దన్ని

విజయ సాధిత దీక్షి ! విజయలక్ష్మి !

అమెరికాలో భారతైక్య జెండా రోహి !

నవ వతంసమ ! అరుణ అసఫాలి !

యింట స్వాతంత్ర్యమునుబాసి యేడ్చుచుండ

యెక్కడో పోరగానేల ? ప్రక్కనున్న

వీరనారుల సౌఖ్యమే కోరరేల ?

పోరి సాధింపరే ! భరతనారి స్వేచ్ఛ !

జూదా :- (లోపలచుండి) శాంతమ్మాఘార్ ! శాంతమ్మాఘార్ !!

ఖొంపాముస్సీ పోయిందీ హండి ! శాంతమ్మాఘార్ !

... మీనీ నానాఘూర్ - ఢిబ్బడ్డి దిబ్బడ్డి - పడి
యేల రూపాయి! హాళాపెట్టి - పెకాల్ బాబ్బీ సంపీ
హేస్తాన్కి పంపార్ హండీ! శాంతమ్మఘూర్ !

శాంత:- అయ్యో! ... యిప్పుడేది గత్యంతరం !... దాదా !
నీవు త్వరగావెళ్లు ! స్వామీజీ కీసమాచారం సత్వరంచెప్పు
... వెళ్లు బాబూ! త్వరగావెళ్లు ! నీకు సమస్కారంచేస్తా
త్వరగావెళ్లి రక్షించు ... ఆం ... దాదా ... ! ...
మాబావను నేసురమ్మన్నాననిచెప్పు ! ...

హను:- (లోపలనుండి) బహూ! ఓ! హూ! హూ! మరదలా

శాంత:- బావా !!

హను:- నన్ను పెళ్లాడనన్నావే...ఆం ... ఆ చీకటి గదిలోనే
పడి చావు! ...

శాంత:- బావా! సిగ్గువల్ల అట్లన్నాగాని...నిన్నుగాక ఇంకె
వరిని పెళ్లాడతాను? ... బావా! బైట యెవరైన
వున్నారా ?

హను:- యెవ్వరూలేరు ... యెందుకు ?

శాంత:- ఒక్కమాట చెప్తారా బావా !

హను:- నీ వక్కడ - నే నిక్కడ - మన మాటగలిసేదెక్కడ
నన్ననా నన నన్ననా॥

శాంత:- మానాన్నగారి మంచం తలగడక్రింద తాళంచెవు
లుంటయ్ గాని - తెచ్చి - తాళంతీసి - లోనికిరా !

హను:- ఓ!! రెండు బర్మా మెకెండ్లలో వెళ్లి-చైనా ద్వ్యానుస్థితో
తెస్తానుండు.

(ప్రవేశిస్తూ)

పాట

నీకూ నీవారులేరు - నాకూ నావారులేరు

ఆకుచాటున ఆడుకుందము రావె|| నాముద్దు శాంతి

చీకటింటో - నన్న నన నన నననా||

శాంత:-

నేను నీదాననోయి - నన్నేలగారావోయి.

ఆనంద స్వర్గసీమ - హనుమంతురావుప్రేమ||

హను:-

ఆహా! యేమి? నాభాగ్యం -

దేవి కరుణించెన్ |

నేటికి నా - జన్మతరియించెన్||

(శాంతను కౌగలించుకో బోతాడు)

శాంత:-(వారించి) ఆగుబావా!!

హను:-అదుగో!...మళ్ళీ ఆ జబ్బాచ్చిందీ?

శాంత:-జబ్బుగాదు బావా! యీదృశ్యాన్ని యెవరైనా

చూస్తే - శ్రీశ్రీశ్రీ హనుమంతురావుగారి భార్య - ఆ

మూడుముళ్లు పడకముందే - ముద్దులాడిందీ - అని నిన్ను

పరిహాసం చెయ్యరూ?

హను:-ఆ...అవును. మదీయ సతీమణి సీత-సావిత్రీ-

అననూయ అహల్యలకంఠేమహా పతివ్రతయని పేర్కొనుచు
వలెను.

శాంత:-అ! బావా! నాకొకగొప్ప ఆలోచన స్ఫురించింది.

హను:-యేమాలోచన? కథకు అడ్డం తిరిగేదా?

శాంత:-ఊ...హూ...కాం-గ్రే-సు-వె-స్ట్లీ-పూలమాలలు
వేసుకుంటు - వెళ్లెనట్టే లెక్క. అలామాలల్తో మనం
వివాహమాడి - ...తర్వాత...నరేనా?...?

హను:- అ! ...బలే మరదలు - బలేమరదలు -
మామరదలు మంచిది - నాకు
మరమరాలు పెడతది !!

శాంత:-చి ఫీ!...యేంగోల?

హను:-మరి...దండలెలా?...?...

శాంత:-ఓ!...యెంతసేపు?... ఒక్క-క్షణంలో తయారుచేస్తా!
మనతోటలోరకరకాల పూలున్నయేగా-కోసుకోస్తానుండు
...అ...బావా! చూచినాళ్లు శాంత లోపలే వుందను
కోడానికి మామూలుగా బైట బీగంవేసివెళ్తా. యీ గది
పై వెవరై నా వచ్చినట్లు చప్పుడై తేనే నేడ్చినట్లు యేడుస్తూ
వుండు ।

హను:-ఓ! దుమ్మరేగే లాగేడుస్తా.

శాంత:-యేదీ?... యెలా యేడుస్తావో...

హను:-సకిలించి-గొంతునవరించుకొని) ఓయి దేవుడో!! ...

దేవుడా!! ... ఓలి మాయమోహా!!... మాయమూ!!...

శాంత:-అమ్మ ... యిప్పటికి బ్రతికాము. (నిమ్మ-మిస్తుంది)
(తేరవాల్తుంది.)

మూ డో ర ం గ ం

(గంగన్న-మంగన్న-రంగన్న వగైరామాలలు పోతేర
మ్మగుడిముందు జాతర జేసేసన్నాహాల్తో-గొట్టెలు-కోళ్లు-పూజ
చేసి వేపాకు కట్టిన ఘటం-కట్టచివర చెంబుకట్టి వేపాకుచుట్టిన
పోతురాజుదిహ్నం తప్పెటవాయిద్యాలు మొదలగు ఆర్భాటా
లతో)

1 పోతేరమ్మా! నిన్ను పూజింతువే-||తల్లి||

పోతురాజుదేవునికి - పాలి యేటలో||

2 అంకాలమ్మ! పాలి - ఆరగించవే-

మాంకాళమ్మా! తల్లి-మమ్మేలుకో||

గంగన్న:-యెయ్యిరూపులు గలతల్లీ! యేకినెత్తురిదుగో!

అప్పచేతులు గలదానా! ఆరగించవమ్మ!

నెత్తురుకూడుతినుదానా! నెత్తురుబట్టలదానా!

పుట్టిశెలగపాలికూడు - పోయింతురావే!

నూటొక్క-కన్నులతల్లీ! పోటుబల్లెముదానా!

యాటపుణ్ణెలదండ - లేయింతురావే!

నెత్తురు తాళే తల్లీ! నెత్తినిజోతున్నతల్లీ!
యెత్తినకత్తి దిగకుండా యేయింతునేట”

ఓం! నమో! భగవతీ! భద్రకాలీ! కాల్యాయినీ! కామరూ-
పినీ! ఆదిమహాశక్తి! ఉద్ధండకాళీ! ఉగ్రమూర్తిని! నమో!
నమో!

అందరూ:— వలా! వలా! వలా! వలా!...

ప్రకాశం:— (పరుగిడివచ్చి) ఆగండయ్యా! ఆగండి!...నిండు
అమాయికాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నా యీమన ఆప్తబంధువుల్ని
బలి యిమ్ముని బాధించిందా యీదేవత! కేవలం అనాచార
మైన యీజాతరపేరుతో నోరులేని మనబిడ్డల్ని చంపుకో
డానికి మీకు జాలిలేదా?

ఉ! భూతములంచు నీ విధిని భక్తిని గూర్చెడు బంధుకోటికి
ఘాతుక చర్యలన్ సలుప కారవమా! ఘనమా! విశాలమా
పాతకమంచు నెంచి నిజ భక్తిని పూజలసేయరయ్య! మీ
నీతినిచాటి నిత్యమగు నిర్మలముక్తిని బొందగోరరే॥

గంగన్న:— బాబూ! తవురిమాటకడ్డవొచ్చా... మరి... ఇయ్యన్నీ
అనాశారా లంటుండారుగండా - గాందీగారి బూడిదీ -
గంగలో గలిపితే ఆరికి మిగిలొస్తుద్దా? ఆపనికంటే -
అమ్మోరు జాతరతక్కువుదా?

ప్రకాశం:— చక్కనిప్రశ్ననడిగావు ఇక్కడే చాలమంది పొర
బడుతున్నారు. గాంధీగారి ముక్తికై గంగాయమునాది

నదులలో వారి చిత్రా భస్మాన్ని చేర్చలేదు. బానెడు బురద
 నీళ్ళను ఆవగించంతచిల్లరింజగంధం తేట నీళ్లుగా మార్చినట్లు-
 చిందెడు పాలను చిన్నతోడు చుక్క-పెరుగుగా మార్చినట్లు-
 బాబూజీ పవిత్ర దేహశేషాన్ని భారత గెడ్డనంతటా మిళితం
 చేసిన దేశపవిత్రతగలిగి - సస్యశ్యామలమై - శోభా
 వంత మాతుండనే భక్తి సముకాలచేత-నదీజలములందా
 చిత్రా భస్మాన్ని మిళితంచేశారు. ఆ పవిత్రాశయనాకీ...
 కబ్బడు: దిబ్బడు:- (నెరుకనుండివచ్చి ప్రకాశ్ తలపై బలంగా
 కొడతారు)

ప్రకాశం:- హా! బాబూజీ!! (పడిపోతాడు)

(గంగన్న - మంగన్న - రంగన్న వగైరాలు కబ్బణ్ణి-
 దిబ్బణ్ణి - పట్టుకొని రెక్కలు విరిచి కట్టివేస్తుంటారు)
 శాంత:- (పరుగిడివచ్చి పడియున్న ప్రకాశ్ ను ఒడిలో చేర్చు
 కుని కట్టు కడుతూ)

నిజమగు భారతీయుని సునేతను నిర్మలచిత్తు నీ ఘనున్
 నిజకుల సౌఖ్యగాము నిటునేరములేక నె జంపనెంచిరే
 భుజబలమా? మదంబ? నిజపూరుష జాతీయ? సిగ్గులేదయీ
 సుజనుని జావమోద మిముశూరులటంచని మెచ్చుకొందురే
 : స్వామిజీ : సూర్యం : లత:- (ఆతురతతో పరుగిడివచ్చి -
 ప్రకాశ్ ను చూచి దుఃఖపడుతుంటారు లత చికిత్స చేస్తూం-
 టుంది)

స్వామిజీ:- (కబ్బరి - చిట్టచూచి) మీకార్యాన్ని మీరు
ముగించారా ? తన సర్వస్వాన్ని మీకొరకు త్యాగం
చేసిన యీ శాంతిమాతను చంపయత్నించిన మీది
హృదయమా : చక్రతి చదరమా !

కబ్బరి:- స్వామి ! అపరాధులివి ఆ గగ్గయ్యగోరి మాయ
మాటల్నుమ్మి తాగి - దేవుడంటి బాబుగోర్ని కొట్టేశావ్
మమ్ముల్నేవిడేసినా పాపంతీరదు. ఆ పోలేరవ్వుకి బలి
నరికెయ్యండి

చిట్ట:- నరికెయ్యండి స్వామి ! నరికెయ్యండి ! మాయంటి
కులదోయుల్ని పొల్లరికితే - తాగుబోతోళ్ళ కందరికి
సిగ్గు న్నది నరికెయ్యండి.

స్వామిజీ:- పాలినరుకుట... జంతుబలి... జాతర ... యెంత
అమానుకం ? యెంతఅన్యాయం ? యెంత అసహ్యం ?
మీ భార్య బిడ్డల్ని బ్రతికించే యీ పశువుల్ని చంపే
కన్న - యెవరికీ వ్రపకరించని నన్నుచంపి ఈ దేవత ఆకలి
తీర్చండి (దేవతకేదురుగావంగి) ఊ... చంపండి !!

గగ్గయ్య :- (పరుగిడివచ్చి) అవును... చంపాల్సింది నిన్నే
(స్వామిజీని కత్తితో పొడుస్తాడు స్వామిజీ గాయాన్ని
నొక్కిపట్టి తూల్తావుంటాడు - గగ్గయ్యను మాలలు బంధి
స్తారు అందరూస్వామిజీని కౌగలించుకొనియేడుస్తూంటారు

స్వామిజీ :- గగ్గయ్య ... గార్ని ... యెవరూ ... యేమీ...
అనవద్దు... పోలీస్ స్టేషన్ లో... అప్పగించండి... హా!...

గంగన్న :- (బంధించిన గగ్గయ్యను తీసుకెత్తాడు)

శాంత :- బాబూ! నాతండ్రిచేసిన రాక్షస కృత్యానికి నన్ను
క్షమించండి ఆ కర్మశహృదయం-అదోహి తండ్రి
కాదు... యీ క్షణం నుండి మీరేనాతండ్రి అనుగ్ర
హించండి.

స్వామిజీ :- శాంతమ్మా!... కమారీ!... ఆగ్రహానికి ...
తావు... యివ్వొద్దు... శాంతి... శాంతి...

ప్రకాశం :- (స్త్రోహగలిగి విషయాన్ని గ్రహించి) బాబూజీ!
మమ్మల్ని దిక్కు లేని పక్షుల్లాగా చేస్తావా? (కోగలించుకొని
యేడుస్తుంటాడు)

స్వామిజీ :- నాయనా!... ప్రకాశ్! విచారించొద్దు... అంతా
... మిగిలిపోయింది ... నాది... ఒక్క ... కోర్కె ...
మిగిలి పోయింది... అది... మీ... వివాహం... హా!

శాంత :- బాబూ!... ప్రకాశ్ కు-నాకూ... మీ చేతుల్తో...

స్వామిజీ :- ఆహా!... నాయనా!... ప్రకాశ్!... యిటు
... రా!...

ప్రకాశం :- (లతాసూర్యుల చేతులుకలిపి స్వామిజీయేడుట
మోకరింపజేసి-తానూమోకరిస్తాడు.)

శాంత :- (ప్రకాశ్ ప్రక్కనమోకరిస్తుంది)

స్వామీజీ :- (దండలుతెప్పించి లతాసూర్యులకు-శాంతా ప్రకాశ్ లకు వివాహం చేసి చింసు తున్నాతనరక్తాన్ని వారికి తిలకం దిద్ది పడిపోయి మరణిస్తాడు) (అందరూ ఒక్కసారి గొల్లునయేసుస్తారు.)

అందరు :- పాట :-

బాసి పోతివా ? బాబుజీ ! మమ్ముల ||బా||

1. యేవారి మాకింక యెవరింక మాదిక్కు

పాదాల పూజించే భాగ్యమే నశి యిచ్చె ||బా||

2 దిక్కెవ్వరో ? మాకు దీనజనబాంధవా !

ఒక్కమాటాడకయే - ఒరిగావ ? నేలపై ||బా||

(తెరవాల్తుంది)

మంగళం మహత్.

శ్రీ వన్నె కూటి బాలసుందరంగారి

ప్రచురిత రచనలు

జ్ఞానసుందరి (చారిత్రక నాటకము)

వెల్. రూ. 1-0-0

నవయుగము (సాంఘిక నాటకము)

„ 1-4-0

ప్రతులు దొరకు స్థలములు :—

వెంకట్రామా అండ్ కో., } విజయవాడ.
సరస్వతీ బుక్ డిపో,

రామా అండ్ కో., } ఏలూరు.
గోపాల్ అండ్ కో.,

సత్యనారాయణ బుక్ డిపో, రాజమండ్రి.

హిగ్గిన్ బాదమ్మవారి అన్ని రైల్వే పుస్తకాల షాపులలోను,
ఇతర ముఖ్యమైన పుస్తకాల షాపులలోను.

శ్రీ వన్నె కూటి బాలసుందరం,

వెంట్రిప్రగడ P. O.

గుడివాడ తా|| కృష్ణాజిల్లా.

పట్టాభిరామా ప్రెస్, ఏలూరు.

